UNIVERYITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGOCKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Aleksandra Tcyganova

Mezinárodní adopce

Olomouc 2018

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

Čestné prohlašení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů v ní uvedených.

V Olomouci 5.12.2018

_____

Aleksandra Tcyganova

Poděkování

Velice děkuji vedoucí mé diplomové práce Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za odbornou pomoc, rady a připomínky při vedení práce.

Také děkuji slečnám E. Karpové, T. Piknerové, T. Pachrjaevé, K. Sidorové, T. Janečkové a I. Melichaříkové za jazykovou a technickou podporu.

V neposlední řadě děkuji O. Sovinské za právní rady.

Obsah

ÚVOD 5
1 SVĚTOVÁ LEGISLATIVA V OBLASTÍ MEZINÁRODNÍ ADOPCE 7
1. 1 Všeobecná mezinárodní legislativa v oblasti mezinárodněprávní ochrany dětí 7
1. 2 Smlouvy o spolupráci v oblasti mezinárodní adopce dětí 15
Shrnutí 26
2 VNITROSTATNÍ LEGISLATIVA V OBLASTÍ MEZINÁRODNÍ ADOPCE 27
2. 1 Zprostředkování mezinárodního osvojení v Ruské federaci 27
2. 2 Zprostředkování mezinárodního osvojení ve Slovenské republice 34
2. 3 Zprostředkování mezinárodního osvojení v Ukrajině 39
Shrnutí 46
3 ANALÝZA LEGISLATIVY V OBLASTI MEZINÁRODNÍ ADOPCE 47
3. 1 Analýza vybraných mezinárodních norem v oblasti mezinárodního osvojení 47
3. 2 Analýza vybraných statistických údajů zvolených zemí ve sféře mezinárodní adopce 52
3. 3 Analýza vnitrostátní legislativy zvolených zemí v oblasti mezinárodního osvojení 57
Shrnutí 66
ZÁVĚR 67
ANOTACE 68
Použité zdroje 71
Seznam zkratek 77
Seznam tabulek 78
Seznam grafů 79
Seznam příloh 80

ÚVOD

Mezinárodní adopce, neboli osvojení s cizím prvkem, je tématem, jehož význam je v současnosti spojen mimo jiné s globalizačními procesy ve světě. Samotná existence daného institutu předpokládá jednotu v právních procesech, která bohužel aktuálně neexistuje a nejspíš nikdy nebude. Proto uvedena oblast práva leží v kolizní rovině.

Má diplomová práce se věnovaná **tématu**: Mezinárodní adopce a navazuje na předchozí bakalářskou práci, která je spojená s srovnáním systému náhradní rodinné péče v České republice a Ruské federace.

Pro analýzu procesu mezinárodního osvojení jsem zvolila následující země: Česká republika, Ruská federace, Slovensko, Francie, Polsko, Rakousko a Ukrajina. Na podzim minulého roku jsem oslovila ústřední orgány zvolených států s tím, aby vyplnily kvalitativní dotazník, věnovaný úskalím spolupráce v oblastí mezinárodní adopce. Přes mé opakované snahy se mi podařilo kontaktovat pouze Rusko, Ukrajinu a Slovensko. Přesto dotazníky nebyly vyplněny s řadou odůvodnění, nicméně dva státy (Rusko a Slovensko) daly své doporučení a upozornění ve věcech mezinárodního osvojení v rámci své kompetence. Jelikož Česko a Slovensko díky historickému vývoji mají podobné právní řády, rozhodla jsem se z důvodu většího očekávaného přínosu soustředit více na Slovensko. Proto mezi zvolenými státy pro účel mé diplomové práce zůstaly Ruská federace, Slovensko a Ukrajina.

Hlavním cílem je analýza legislativního zakotvení samotného procesu mezinárodní adopce z pohledu zvolených zemí EU a dalších. Proto budou sledovány následující **dílčí cíle**:

1. Zkoumat příslušnou mezinárodní legislativu.
2. Zkoumat příslušné vnitrostátní právní řády zvolených států.
3. Zjistit současný stav mezinárodní spolupráce v oblasti mezinárodního osvojení.

Diplomová práce obsahuje teoretické zakotvení mezinárodní adopce a analýzu právních norem v oblasti mezinárodního osvojení. Čerpala jsem z mezinárodně právních dokumentů, textů zákonů, právních a neprávních periodik. Použila jsem **metody** analyticko-deskriptivní, logický a kooperativní výklad a také interpretace s využitím metody syntézy.

V úvodu jsou vymezeny základní mezinárodní právní normy v oblasti mezinárodního osvojení v rámci celého světa. Poté následuje seznámení s ukotvením průběhu zprostředkování mezinárodní adopce ve vnitrostátní legislativě zvolených států.

Dále je zpracováno znázornění společných a odlišných kategorii v právních řádech zvolených zemí. Analýza vychází ze dvou skupin kategorií: podminky pro mezinárodní osvojení a samotný proces, což dohromady činí 16 pozic. V práci je uvedena také SWOT-analyza vyhlídek rozvoje institutu mezinárodní adopce. V příloze jsou uvedeny vzory formulářů pro uchazeče o mezinárodní osvojení Ruska a Ukrajiny.

1 SVĚTOVÁ LEGISLATIVA V OBLASTÍ MEZINÁRODNÍ ADOPCE

Fenomén osvojení existuje od počátku světa, ale **právní tradice** začíná v době antického Říma. Cílem osvojení bylo zajištění pokračování rodu. Osvojitelem mohl být muž, později i žena. Mezi osvojitelem a osvojencem vznikl vztah rodič-dítě, ale žádné příbuzenský vztahy s jiným příbuzenstvem osvojitele nebo osvojence nevznikaly. Osvojencem se zpravidla stávala zletilá osoba. Později v době středověku adopce ztratila svůj sociální význam, změnu přinesla až doba humanismu a osvícenství. Osvojení řešilo otázky majetkových poměrů. Adoptovat bylo možné zletilou osobu, a to i vdanou/ženatého. Příbuzenský vztah vznikal jen mezi osvojitelem a osvojencem. Přesto, že institut adopce právně existoval dlouhou dobu, děti nebyly středem zájmu legislativních úprav.

1. 1 Všeobecná mezinárodní legislativa v oblasti mezinárodněprávní ochrany dětí

Počátkem 20. století se odborníci začali věnovat ochraně práv dítěte, to a dokonce i na mezinárodním poli. Svědčí o tom přijetí mezinárodní úmluvy o potlačení obchodu s děvčaty z 4. května 1910. Právu dítěte na mezinárodním úrovni se poprvé věnovala Mezinárodní organizace práce, která se snažila na shromáždění v Ženevě v roce 1919 řešit otázky nejnižšího věku dítěte pro přijetí do práce, omezení noční práce a povinné lékařské vyšetření. Po 50 letech se široká veřejnost seznámila s dokumentem Ligy národů, který leží v základu vznikajícího systému mezinárodní ochrany práv dítěte. Jedná se o **Ženevskou deklaraci práv dítěte**. V tomto dokumentu jsou fomulovány základní potřeby dítěte a jeho postavení jako stávajícího subjektu práv. Nicméně Ženevská deklarace postrádá mezinárodněprávní závažnost.[1]

V poválečných časech (po druhé světové válce) vzniká Mimořádný mezinárodní fond na pomoc dětem, který se po řadě změn stal známým jako UNICEF. V roce 1959 přijalo Valné shromáždění Organizace spojených národů (dále jen OSN) **Deklaraci práv dítěte**.

[1] JÍLEK, Dalibor. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*. 1990, č. 4. s. 365-366.

Uvedený dokument prohloubil a rozvinul myšlenky předcházející Ženevské deklarace. Skládá se z preambule a deseti zásad. V uvedeném dokumentu se objevuje i pojem "zájem dítěte". Deklarace má přesto stále nezávazný charakter.

Důležitým dokumentem je **rezoluce OSN o sociálních a právnických zásadách tykajících ochrany děti** a blahobytu dětí, zájmena při umistění dětí na výchovu a adopci na národní a mezinárodní úrovni.[2] Rezoluce 41/85 byla schválena Valným schromážděním 3. prosince 1986. V 24 článcích jsou popsané všeobecné předpoklady pro pomoc sirotkům a dětem bez rodičovského zaopatření. Osvojení se v tomto dokumentu věnuje 12 článků, z níchž mezinárodní osvojení řeší 8. Jedná se o první právní dokument, který uznává mezinárodní osvojení a dává nástin samotného procesu. Rezoluci 41/85 můžeme pokládat za základ, na kterém se začíná budovat systém mezinárodního osvojení, ačkoliv charakter dokumentu je pouze doporučující.

Za pomoci tzv. International Bill of Right[3] "*některá práva dítěte stávají součástí závazné smluvní normativy, která ukládá smluvním státům mezinárodní závazky, jež musí vnitrostátně realizovat"*[4]. Tak se pomalu přibližovalo k reglementaci řady práv dítěte. Vrcholem daného cíle se stala **Úmluva o právech dítěte (**dále jen Úmluva**).** Návrh tohoto důležitého mezinárodního dokumentu podali zástupci Francie a Argentiny v průběhu XIII. zasedání Komise OSN pro lidská práva. Přípravy prvního návrhu smluvního textu se ujala Polská lidová republika, na základě čehož byly později v roce 1979 zřízeny pracovní skupiny.[5]

V květnu 1989 ve své rezoluci[6] OSN oznamuje, že už je pravý čas pro ustanovení mezinárodních všeobecných standardů v oblasti ochrany dítěte. Za tímto účelem OSN vypracovala Úmluvu o právech dítěte a nesmírná šťastná s tím, že rok 1989 spojen take s třicetiletým výročím Deklarace práv dítěte. Úmluva o právech dítěte jako první mezinárodně závazný právní dokument byla přijata 20. listopadu roku 1989.

[2] OSN. Rezoluce 41/85. Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally. Dostupné z: http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r085.htm
[3] Jeho tvoří dva mezinárodní pakty o lidských právech a Všeobecná deklarace liských práv.
[4] JÍLEK, Dalibor. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*. 1990, č. 4. s. 367.
[5] JÍLEK, Dalibor. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*. 1990, č. 4. s. 369-370.
[6] DCI/UNICEF Briefing Kit Third Edition - May 1989, The future United Nations Convention on the Right of the Child. Dostupné z: http://www.cf-hst.net/unicef-temp/Doc-Repository/doc%5Cdoc398053.PDF

Samotná Úmluva o právech dítěte se skládá z preambule a třech částí. V preambuli se prohlašuje, že dítě je lidská bytost, která je velice zranitelná a bezbranná, a proto vyžaduje zvláštní péči a pomoc. Zlepšení životních podmínek dítěte v každé zemi je všeobecným cílem také prohlášeným v Úmluvě.

Úvodní článek stanoví věk dítěte, což je do 18 let. Ale uvedená hranice není pro smluvní strany obligatorní, protože každý stát si sám upravuje dosažení zletilosti v souladu s kulturními zvyky a tradicemi. Dále následuje zásada nediskriminace a "nejlepší zájem dítěte". V Úmluvě jsou zdůrazněny právo každého dítěte na jméno a nabytí státního občanství. Tento dokument zavazuje smluvní státy:

- zabezpečit zachování života a rozvoje dítěte;
- zajistit životní úroveň dítěte a zdárný rozvoj (psychický a fyzický);
- uznat práva dítěte na informace, vzdělání, odpočinek, volný čas a hry dle věku dítěte, a také práva na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, požití vlastní kultury a jazyka;
- uznat práva související s zapojováním do společenského života, tedy právo na svobodu vyjádření vlastního názoru, na svobodu projevu a svobodu sdružování a shromažďování;
- přiznat zvláštní ochranu postiženým dětem, uprchlíkům a dětem zbavených rodinného prostředí;
- zajistit ochranu dětí během válečného konfliktu;
- realizovat opatření k odstranění ekonomické exploatace dítěte, sexualního zneužívání, fyzického a psychického týrání.

Úmluva klade značný důraz na význam rodinných vztahů a rodinného prostředí z pohledu "zájmu dítěte". V rámcích tématu dané diplomové práce je článek Úmluvy č. 21 jedním z nejdůležitějších, ačkoliv je všeobecný. Tento článek pojednává o zodpovědnosti smluvních států zabezpečovat řádný proces osvojení kompetentními orgány a řádné fungování sítě osvojení jak v zahraničí, tak i ve vlastní zemi. Tento článek také uznává osvojení do ciziny jako náhradní způsob péče o dítě.[7]

[7] OSN. Úmluva o právech dítěte z dne 20. listopadu 1989., čl. 21. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf.

Osvojení v cizině nesmí vést k neoprávněnému zisku účastníků procesu osvojení. Také z textu článku vyplývá doporučené uzavírání dvoustranných nebo mnohostranných smluv pro lepší zprostředkování osvojení buď do ciziny a nebo z ciziny.[8]

Druhá část Úmluvy popisuje procesní postupy pro zajištění realizace právních norem první části dokumentu. Úmluva zavazuje smluvní státy zřídit Výbor pro práva dítěte. Tento orgán se skládá z 10 nezávislých odborníků, kteří jsou voleni tajným způsobem. Volby probíhají každé 4 roky. Každé dva roky Výbor pro práva dítěte zpracovává zprávu o své činnosti. Orgán je určen pro pravidelné a soustavné sledování splnění základních oblastí ve sféře ochrany práv dítěte a kontroly realizace Úmluvy. Na základě zpráv jednotlivých států, které v pravidelných intervalech projednává Výbor pro práva dítěte OSN, jsou formulovány komentáře a doporučení za účelem zlepšení situace v jednotlivých zemích.[9] Výbor pro práva dítěte vydává i všeobecné komentáře k Úmluvě. Z pozice hájení zájmu dítěte je jedním z nejdůležitějších komentářů Výboru komentář číslo 14 z roku 2013.

Stát	Datum podepsání	Datum ratifikace	Datum platnosti
ČSFR	30. září 1990	7. ledna 1991	-
Česko	-	-	1. ledna 1993
Slovensko	-	-	1. ledna 1993
Francie	26. ledna 1990	7. srpna 1990	6.září 1990
Polsko	26. ledna 1990	7. června 1991	7. července 1991
Rusko	26. ledna 1990	16. srpna 1990	15. září 1990
Rakousko	26. ledna 1990	6. srpna 1992	5. záčí 1992
Ukrajina	21. února 1991	28.srpna 1991	27. září 1991

Tabulka č. 1: Seznam zvolených států, které ratifikovaly Úmluvu o právech dítěte, a termíny ratifikace.[10]

[8] OSN. Úmluva o právech dítěte z dne 20. listopadu 1989., čl. 21. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf.
[9] OSN. Úmluva o právech dítěte z dne 20. listopadu 1989., čl. 44. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf.
[10] Tabulka je zpracována autorkou dle CRC/C/2/Rev.5 Reservations, declarations and objections relating to the Convention on the Rights of the Child, Geneva: UN, 30 July 1996. P. 5-18, 6,9, 10,17, 19, 20. Dostupné z: https://digitallibrary.un.org/record/221720/files/CRC_C_2_Rev.5-RU.pdf?version=1.

Třetí část Úmluvy se týká procesních pravidel o podpisu, přijetí a ratifikaci celého dokumentu.

Na základě tabulky č. 1 je možné konstatovat, že většina zvolených států podepsala Úmluvu v zimě roku 1990, ratifikovala ji buď v témže nebo následujícím roce. Úmluva se vstoupila v platnost nejdříve ve Francii v rok podepsání smlouvy, posledními z uvedených zemí byly Česko a Slovensko.

Na jaře roku 1949 vznikla mezinárodní organizace, která spojuje 47 zemí Evropy. Rada Evropy (dále jen RE) zajišťuje spolupráci členských států v oblasti ochrany lidských i sociálních práv a svobod, včetně otázek ochrany dětí. V roce 1967 byla ve Štrasburku vypracovaná **Evropská úmluva o osvojení (**dále Evropská úmluva) .

Stát	Datum podepsání	Datum ratifikace	Datum platnosti
Česko	15. prosince 1999	8. září 2000	9. prosince 2000
Francie	24. dubna 1967	?	20. prosince 1968
Polsko	11 brezna 1996	13 ledna 1996	22. září 1996
Rusko	-	-	-
Rakousko	5. července1979	28. května 1980	29. srpna 1980
Slovensko	-	-	-
Ukrajina	-	-	-

Tabulka č. 2: Seznam zvolených států, které ratifikovaly Evropskou úmluvu, a termíny ratifikace.[11]

Evropská úmluva zahrnuje řadu základních principů pro realizaci osvojení, které smluvní státy mají začlenit do svých vnitrostátních zákonů. Přestože musíme podotknout, že řada členských států RE nebyla uvedenou smlouvu ochotna podepsat. K nim patří ze zvolených zemí RF, Slovensko a Ukrajina (viz. tabulka č. 2). Ve většině případů je neratifikace Evropské úmluvy spojena s tím, že obsah zmíněného dokumentu není v souladu s vnitrostátními zákony členských států či jinými mezinárodními závaznými smlouvami.

[11] Tabulka je zpracována autorkou dle údajů oficiální webové stranky Rady Evropy. Dostupné z: https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/058/signatures?p_auth=6KhATx3ot.

Států, které ratifikovaly Evropskou úmluvu, bylo celkem 16, což je jedna třetina všech členských zemí RE. Daná skutečnost ukazuje na to, že musí být vypracován nový mezinárodní dokument, upravující institut osvojení dětí, který by vyhovoval většímu okruhu států. Po roce 2000 se začala řešit možnost aktualizace Evropské úmluvy. Výbor ministrů RE schválil v listopadu roku 2008 návrh **Revidované Evropské úmluvy o osvojení**.

Obsahové srovnání Evropské úmluvy z roku 1967 i její revize z roku 2008 je uveden v tabulce č. 7 (viz. str. 49). Došlo k rozšíření článků týkajících se osobnosti osvojitelů, okruh osob dávající souhlas k osvojení a postavení dítěte v procesu adopce. Byl přidán nový článek č. 22, týkající se rovnováhy mezí právem dítěte mít přístup k informacím o svém původu a právem biologických rodičů na anonymitu.

Revidovaná Evropská úmluva se skládá ze třech části, kterými jsou rozsah působení úmluvy a uplatňování jejich zásad, obecné zásady a závěrečné ustanovení. Část II popisuje následující body:

- podmínky k osvojení,
- předběžné žádosti,
- účinky osvojení,
- občanství osvojence,
- zrušení a propadnutí osvojení,
- zkušební doba a doba přijetí,
- poradenství a služby po osvojení,
- přístup k informacím a jejich zpřístupnění,
- příslušný a kompetentní orgán.

Na letošní rok (2018) připadá 125. výročí působení Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Haagská konference vznikla na konci května roku 1893 v Haagu za účelem postupné unifikace norem mezinárodního a soukromého práva. V současnosti má 83 smluvních států, mezi kterými jsou také zvolené země. V roce 1993 byla přijata tzv. **Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráce při mezinárodním osvojení** (dále jen Haagská úmluva). Cílem daného dokumentu je zabezpečit při procesu osvojení dětí z jednoho státu do druhého dodržení následujících požadavků:

- použít mezinárodní osvojení jen v situaci, když není možnost učinit tak ve státě původu,
- realizovat osvojení do ciziny pouze v nejlepším zájmu dítěte,
- předcházet únosům dětí a obchodování s nimi.

Stát	Datum podepsání	Datum ratifikace	Datum platnosti
Česko	1. prosince 1999	11. února 2000	1. června 2000
Francie	5. dubna 1995	30. června 1998	1. září 1998
Polsko	12. června 1995	12. června 1995	1. řina 1995
Rusko	7. září 2000	-	-
Rakousko	18. prosince 1998	19. května 1999	1. září 1999
Slovensko	1. června 1999	6. června 2001	1. řina 2001
Ukrajina	-	-	-

Tabulka č. 3: Seznam zvolených států, které ratifikovaly Haagskou úmluvu, a termíny ratifikace.[12]

Stát	Název ústředního organu dle Haagské úmluvě
Česko	Ministerstvu práce a sociálních věcí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Francie	Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères Département d'adoption internationale
Polsko	Ministerstwo sprawiedliwości Departament współpracy międzynarodowej i prawa europejskiego
Rusko	Министерство просвещения РФ Департамент государственной политики в сфере защиты прав детей
Rakousko	Bundesministeriumfür Justiz
Slovensko	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže
Ukrajina	Міністерства соціальної політики України Департамент захисту прав дітей та усиновлення

Tabulce č. 4: Ústřední orgány zvolených zemí dle Haagské úmluvy.[13]

[12] Tabulka je zpracována autorkou dle STATUS TABL. 33: Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption[online]. c. 1995,poslední revize 28-VI-2018. Dostupné z: https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=69.
[13] Tabulka je zpracována autorkou.

Hlavním přínosem Haagské úmluvy je zřízení tzn. ústředního orgánu, který zabezpečí realizaci dokumentu. Smluvní státy jsou zavázány určit ústřední orgány odpovědné za ochranu dětí. Ústředním orgánem může být jak státní orgán, tak i organizace. Pro přehlednost jsou v tabulce č. 4 (viz. str. 13) uvedeny názvy ústředních orgánů zvolených zemí. Podrobněji budou některé z nich rozebrány v kapitole 2.

Kromě tvorby systému spolupráce v oblastí mezinárodního osvojení má Haagská úmluva zabezpečit uznání z jednoho smluvního státu adopce v jiném smluvním státě.

Haagská úmluva se skládá ze sedmi kapitol, kterými jsou předmět smlouvy, podmínky mezinárodního osvojení, ústřední orgány a pověřené organizace, ustanovení o řízení, uznání a důsledky osvojení, všeobecné ustanovení a závěrečná ustanovení.

Z tabulky č.3 (viz. str. 13) vyplývá, že jen Ukrajina nepodepsala Haagskou úmluvu. Přesto, že úmluvu Rusko podepsalo v roce 2000, doposud ji neratifikovalo. Oficiální pozice (jak Ruska, tak i Ukrajiny) zní: "*...ратификация Конвенции может заметно ослабить контроль за системой вывоза детей...,и поэтому она не соответствует интересам детей-сирот*"[14]. Vedoucí výboru Státní dumy RF ve věcech žen, rodiny a dětí E. Mizulina v roce 2009 uvedla, že Haagská úmluva nejen nesouvisí s ruským zákonem o rodině, ale také je orientovaná více na ochranu práv osvojitelů, než na práva osvojence.[15]

Z toho vyplývá, že ratifikace Haagské úmluvy může vést k oslabení kontroly systému vývozu dětí (občanů do ciziny), což neodpovídá nejlepším zájmu dětí. Nicméně ruská široká vědecká veřejnost naopak hovoří o přijatelností ratifikace dané úmluvy. Pro Rusko je Haagská úmluva dokonce ve smyslu ratifikace více prioritní než revidovaná Evropská úmluva.[16]

Ne jen OSN a RE jako nadnárodní organizace pečují o sociálně-právně ochranu dětí. K uvedené problematice se vztahuje také činnost Evropské Unii (dále jen EU). EU se skládá ze 28[17] států Evropy. Ukrajina a Rusko nejsou členskými státy EU, ale Ukrajina má o členství velký zájem. Svědčí o tom několik dohod o přidružení v různých oblastech mezi EU a Ukrajinou.

[14] МАРЫШЕВА, Наталья Ивановна. Международная унификация в области семейного права: вопросы усыновления. *Журнал Российского права.* 2012, č. 5. s 94.
[15] Россия пока не будет ратифицировать конвенцию о международном усыновлении, 28 мая 2009. Dostupné z: https://www.vesti.ru/doc.html?id=288602&cid=7
[16] МАРЫШЕВА, Наталья Ивановна. Международная унификация в области семейного права: вопросы усыновления. *Журнал Российского права.* 2012, č. 5. s 93-102.
[17] Stav na 15. května 2018 dle údajů oficiální webové stránky Evropské unii [online]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_cs#28members.

Standardy a principy ochrany práv dětí v EU jsou zakotveny v Úmluvě z roku 1989. Také EU se opírá o **Listinu základních práv EU** (dále jen Listina), kde jsou v čl. 24 popsané základní práva dítěte. Od roku 2009 má Listina stejnou právní silu jako zakládající smlouvy EU, to znamená, že je pro členské státy závazná. Na poli EU se otázkami v oblasti ochrany dětí zabývá Komise pro justici a Agentura EU pro základní práva. Také se pravidelně schází Evropské fórum o právech dítěte. Cílem fóra je snaha členských zemí o zlepšení svých systémů sociálně-právní ochrany dětí, včetně mezinárodních aspektů.

1. 2 Smlouvy o spolupráci v oblasti mezinárodní adopce dětí

Úmluva OSN je hlavním uznaným dokumentem v oblasti mezinárodněprávní ochrany dětí. Mimo jiné Úmluva doporučuje smluvním státům zabezpečit plnění svých závazků v oblasti osvojení "... *uzavíráním dvoustranných nebo mnohostranných dohod nebo smluv a v jejich rámci usilují o to, aby umístění dítěte do péče v jiné zemi bylo uskutečňováno k tomu příslušnými úřady nebo orgány"*[18]. Haagská úmluva pák navazuje: "*A Contracting State shall designate a Central Authority to discharge the duties which are imposed by the Convention upon such authorities*"[19], čímž nařizuje vznik ústředních orgánů smluvních států pro plnění povinností v oblasti mezinárodní adopce.

O spolupráci v oblasti mezinárodního osvojení se dá mluvit jen v případě, kdy konkrétní státy mají mezi sebou sjednané a podepsané slmouvy o spolupráci v oblastí mezinárodní adopce. Jinak je stanovení mezinárodních zákonů v teto oblasti velmi všeobecné a nedává jasnou představu o průběhu procesu mezinárodního osvojení či spolupráce. Za předpokladu, že uvedené smlouvy jsou většinou typizované a z větší časti podobné, bude blíže jedna daná smlouva rozebrána.

Francie vede aktivní součinnost v oblasti mezinárodní adopce. Spoluprácuje se zvolenými státy, ke kterým patří Rusko, Slovensko a Ukrajina. Je spolehlivým partnerem a aktivně se podílí na řešení kolizních situací. Francie je pro zvolené země především přijímajícím státem (viz. str. 16).

[18] OSN. Úmluva o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989, čl. 21 e. Dostupno z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf.

[19] HCCH. Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption by 29 May 1993, ar.6 (1). Dostupno z: https://assets.hcch.net/docs/77e12f23-d3dc-4851-8f0b-050f71a16947.pdf.

Smlouva o spolupráci v oblasti osvojení dětí (dále jen Smlouva) mezi Ruskou federací a Francouzskou republikou byla podepsána v roce 2011 na dobu trvání 5 let s následující automatickou prolongací. Zrušení této smlouvy je možné na základě oznámení jedné ze smluvních stran, a to 6 měsíců před vypršením platnosti dohody. Dle písemného souhlasu smluvních stran se obsah smlouvy může měnit. Jakékoliv neshody mezi smluvními stranami spojené s výkladem nebo použitím dané smlouvy se řeší na poradách ústředních orgánů obou států. V případě nedosažení dohody se kolizie řeší diplomatickými kanály.[20]

Rusko a Francie sepsaly smlouvu o spolupráci na základě:

- uvědomění principů uvedených v Úmluvě;
- jistoty, že pro zařízení harmonického rozvoje osobnosti dítěte musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, atmosféře štěstí, lásky a porozumění;
- provedení činnosti pro zajištění výchovy dětí v biologické rodině, a jen v případě nezdaru v náhradní rodině;
- uvědomění, že mezinárodní osvojení je vyhodou pro děti, pokud v zemí původu není možné sehnat vhodnou rodinu;
- přiznání, že dítěti osvojenému dle dané smlouvy mají být zajištěna stejná práva a výhody, jako občanům přijímajících zemí.

Smlouva vymezuje pojmy stát původu a přijímající stát. **Státem původu** je země, odkud dítě pochází a kde má trvalé bydliště nebo mělo před osvojením. **Přijímací stat** je zemí, kde dítě žije nebo bude žít po osvojení.

V článku 1 Smlouvy se konkretizují instituce RF a FR, které mají provádět činnost v oblasti mezinárodního osvojení. Na straně Ruska uvedené ustanovení vychází z Úmluvy, na straně Francie je ukotveno Úmluvou a Haagskou úmluvou. Pro přehlednost institucí, které provadí činnost v oblasti mezinárodníadopce na územích RF a FR, byla vypracována následující tabulka.

[20] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 20. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

Instituce	**Rusko**	**Francie**
Ústřední orgán	Министерство просвещения РФ, Департамент государственной политики в сфере защиты прав детей (Ministerstvo školství RF, Odbor státní politiky v oblasti ochrany práv dětí).	Le ministère des affaires étrangères et européennes de la République française, Département d'adoption internationale (Ministerstvo zahraniční a evropské politiky FR, Odbor mezinárodních adopcí)
Regionalní organ	Орган исполнительной власти субъекта РФ, на который возложены функции регионального оператора государственного банка данных о детях, оставшихся без попечения родителей, по месту жительства усыновляемого ребенка (Orgán výkonné moci subjektu RF, který má funkce regionálního operátora státní banky údajů o dětech bez zaopatření rodičů dle místa pobytu dítěte).	L'organe décisionnel compétent du département de la République française chargé de la protection de l'enfance pour le lieu de résidence de l'enfant à adopter (Kompetentní direktivní orgán departamentu FR, vykonávající funkce za účelem ochrany práv dětí dle místa pobytu dítěte).

Tabulka č. 5: Kompetentní orgány RF a FR v oblasti mezinárodního osvojení (*záčatek*).[21]

[21] Zpracováno autorkou dle FRANCIE. Décret n° 2014-35 du 16 janvier 2014 portant publication du traité entre la République française et la Fédération de Russie relatif à la coopération dans le domaine de l'adoption, 2011. Dostupne z: https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2014/1/16/MAEJ1400332D/jo/texte

Instituce	**Rusko**	**Francie**
Kompetentní orgán vydávající dokument potvrzující chopnost a připravenost uchazečů o osvojení k adopce dítěte.	Орган опеки и попечительства по месту жительства кандидатов в усыновители (Orgán péče (opěky a popěčitelstva) dle místa pobytu uchazečů o osvojení).	Le président du Conseil général du département de la République française où résident les candidats à l'adoption, ou son représentant (Předseda generální rady odboru FR dle místa pobytu uchazečů o osvojení).
Kompetentní orgán rozhodující ve věcech osvojení.	Верховный суд республики, краевой, областной суд, суд города федерального значения, суд автономной области и суд автономного округа по месту жительства или месту нахождения усыновляемого ребенка (Vyšší soud republiky, krajský, oblastní soud, soud města federálního významu dle místa pobytu dítěte).	Le Tribunal de grande instance ou la Cour d'appel investi des attributions appropriées en vertu de la législation de la République française, compétent pour le lieu de residence de l'enfant à adopter (Vyšší soud republiky nebo odvolací soud, které byly pověřeny právním řádem FR dle místa místa pobytu dítěte).
Kompetentní orgán provádějící kontrolu podminek životu a vychovy osvojeného dítěte.	Орган опеки и попечительства по месту жительства усыновителей и усыновленного ребенка (Orgán péče (opěky a popěčitestva) dle místa pobytu osvojitelů a osvojence).	L'organisme agréé qui a apporté son concours à l'adoption de l'enfant (Pověřená organizace poskytující pomoc při osvojení dítěte).

Tabulka č. 5: Kompetentní orgány RF a FR v oblasti mezinárodního osvojení.[22]

[22] Zpracováno autorkou dle FRANCIE. Décret n° 2014-35 du 16 janvier 2014 portant publication du traité entre la République française et la Fédération de Russie relatif à la coopération dans le domaine de l'adoption, 2011. Dostupne z: https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2014/1/16/MAEJ1400332D/jo/texte

Článek 1 také popisuje, že **pověřená organizace** je státní orgán nebo nestátní nezisková organizace s pověřením ústředního orgánu vykonávat činnost v oblasti osvojení. Pověřeným organizacím se věnuje článek 5 Smlouvy. Pověřená organizace jednoho státu má právo provádět činnosti na území druhého státu dle souhlasu ústředních orgánů obou států. Pověřená organizace musí splňovat podmínky právního řádu státu původu a provádět svou činnost v souladu s legislativou uvedeného státu. Pověřené organizace jsou také pod kontrolou ústředních orgánů obou států.[23]

V případě zjištění protiprávnosti činnosti pověřenou organizací či porušení právního řádu ústřední orgán jednoho státu může přijmout opatření k omezení činnosti takové organizace druhého státu nebo k ukončení činnosti pověřené organizace, případně o to může požádat ústřední orgán druhého státu. Pověřená organizace může zprostředkovat osvojení jen dle písemného povolení ústředního orgánu přijímacího státu.[24]

Pověřená organizace přijímajícího státu poskytuje regionálnímu orgánu státu původu následující dokumenty:

- písmenou žádost uchazečů o osvojení a žádost o seznámení s údaji o dítěti;
- údaje o totožnosti uchazečů, osobním stavu a fotografii;
- posudek o schopnosti a připravenosti uchazečů o osvojení k adopci dítěte (viz 21);
- sociálně-psychologický posudek kompetentního orgánu přijímajícího státu (v případě, že je požadován v přijímajícím státě);
- dokumenty dle právního řádu státu původu o sociálních a ekonomických podmínkách života uchazečů o osvojení dítěte (roční příjem, existence bydlení, lékařský posudek).

Pověřená organizace přijímacího státu předává dokumenty kompetentnímu orgánu a regionálnímu orgánu státu původu, a to dle právního řádu přijímacího státu. Dokumenty spojené s procesem zprostředkování osvojení musí mít Apostilu, která prokazuje ověření podpisu a otisku razítka na dokumentu za účelem jejího použití v zahraničí. Překlad uvedených dokladů probíhá dle právního řádu každého státu.[25]

[23] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 5. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[24] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 5. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[25] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 10. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/.

Regionální orgán státu původu hledá pro dítě vhodné uchazeče na základě dokumentů poskytovaných pověřenou organizací (viz. str 19). Také regionální orgán státu původu sděluje pověřené organizaci následující údaje o dítěti[26]:

- jméno a příjmení, pohlaví, datum a místo narození, fotografie z okamžiku počátku procesu osvojení, místo trvalého pobytu;
- dokumenty potvrzující, že dítěte ztratilo zaopatření rodičů a může být umístěno do náhradní rodinné péče;
- informace o rodině dítěte, jeho rozvoji a sociálním prostředí;
- podmínky výchovy, jeho potřeby a vlastnosti;
- lékařská zpráva o zdravotním stavu dítěte, respektive jeho rodičů.

Po kontaktu uchazečů o osvojení s dítětem a jejich souhlasu k osvojení pověřená organizace písemně informuje regionální orgán státu původu a předá dokumentaci kompetentnímu orgánu rozhodujícímu ve věcech osvojení ve státě původu.[27]

Dále pověřená organizace jako kompetentní orgán přijímajícího státu kontrolují podmínky života a výchovy osvojence. O kontrole vytváří zprávu, která mimo jiné obsahuje informace o psyhofyzyckém vývoj dítěte a adaptaci na nové rodinné a sociální prostředí. Takové zprávy mají být předávány regionálnímu orgánu státu původu. Kompetentní orgány přijímajícího státu mají povinnost přihlásit osvojence do evidence na konzulátu státu původu dle právního řádu státu původu. [28]

V případě, že kompetentní orgány přijímajícího státu neplní své povinnosti spojené s kontrolou podmínek života a výchovy dítěte, ústřední orgán státu původu dočasně přestane přijímat dokumenty od uchazečů o osvojení a informuje o tom ústřední orgán přijímajícího státu.[29]

[26] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 12. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[27] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 12. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[28] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 15. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[29] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 15. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

Právní řád státu původu dítěte stanoví podmínky pro osvojení dětí, a také osoby a orgány, jejichž souhlasy budou potřebné pro osvojení (respektive souhlas dítěte), a jeho podobu. Budoucí osvojitelé musí splňovat podmínky právních řádů obou států.[30]

Pro zahájení procesu zprostředkování adopce mají uchazeči o osvojení kontaktovat kompetentní orgán přijímajícího státu. Takový orgán vydává **posudek o schopnosti a připravenosti uchazečů o osvojení k adopci dítěte**, což znamená že splňují zákonné podmínky přijímajícího státu. Posudek je platný pro celý průběh osvojení. Process má být zahájen ne déle než 1 rok ode dne vydání daného posudku.[31]

Za dokument potvrzující schopnost a připravenost uchazečů o osvojení k adopci dítěte se považují zpráva o životních podmínkách a o možnosti být osvojitelem (RF) a povolení k osvojení (FR).[32]

V rámci zprostředkování osvojení ústřední orgán přijímajícího státu provádí následující činnost[33]:

- kontroluje a potvrzuje dokument potvrzující schopnost a připravenost uchazečů k osvojení dítěte;
- kontroluje a potvrzuje dokument potvrzující absolvování přípravy nutné pro osvojení (o tom, že uchazeči jsou seznámeni s vychovou, kulturou, rodinným a sociálním prostředím přijímajícího státu);
- vydává povolení pro proceduru osvojení dítěte a potvrzuje, že dítěti bude povolen vstup na území a trvalý pobyt na území přijímajícího státu (dle rozhodnutí o osvojení ve státě původu);
- kontroluje činnost pověřené organizace v oblasti kontroly podmínek života a výchovy dítěte a vede o tomto zprávy;

[30] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 6. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[31] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 7. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france/

[32] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 1. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

[33] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 9. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

- omezuje povolení výkonu činnosti pověřené organizace, pokud porušuje své povinnosti v oblasti kontroly a zpracování zpráv o podmínkách života a výchovy dítěte;
- v případě zrušení povolení výkonu činnosti pověřené organizace samostatně provádí kontroly podmínek života a výchovy dítěte a spolupracuje na dokončení započatých případů osvojení čí pověřuje v této oblasti jinou pověřenou organizaci.

Kompetentní orgán státu původu musí mít jistotu, že[34]:

- dítě ztratilo zaopatření rodičů a může být umístěno do náhradní rodinné péče;
- dítě nemůže být umístěno do náhradní rodinné péče v zemi původu;
- osoby a orgány prohlašující souhlas k osvojení byly informovány o právních důsledcích osvojení v přijímajícím státě;
- osoby a orgány vydávající souhlas k osvojení z toho neměly z žádný zisk;
- souhlas rodičů k osvojení byl dán po porodu dítěte;
- souhlas dítěte byl dán dle právního řádu státu původu;
- souhlas dítěte na získání občanství přijímajícího státu byl dán dle právního řádu státu původu.

Jakmile **rozhodnutí o osvojení** nabyde platnost, na území státu původu osvojitele si vyzvednou osvojence z instituce, kde pobývá a čeká na vízum z přijímajícího státu. V případě odmítnutí přijímajícího státu vydat osvojenci vízum ústřední orgán přijímajícího státu ihned informujte o této skutečnosti ústřední orgán státu původu, který dle svého právního řádu přijme opatření k ochraně práv a zájmu dítěte.[35]

Rozhodnutí o osvojení dítěte přijaté kompetentním orgánem státu původu je platné dle dané smlouvy pro přijímací stát. Osvojenec získává občanství přijímacího státu v okamžiku nabytí platnosti rozhodnutí o osvojení a zachovává si občanství státu původu, pokud je to v souladu s právním řádem státu původu. Zletilé osoby s dvojím občanstvím absolvující vojenskou službu v jednom státě jsou zproštěny této povinnosti ve druhém státě.[36]

[34] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 10. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

[35] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 13-15. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

[36] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 13-15. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

Ve Smlouvě je popsána situace **přemístění osvojeného dítěte** do jiné rodiny, a to v případě, že pobyt dítěte v rodině osvojitelů není možný z důvodu nenaplnění zájmům dítěte nebo z jiných nezjištěných důvodů. Dále pak v situaci, kdy dítěte-občan státu původu žije v přijímajícím státě. V těchto případech ústřední orgán přijímajícího státu musí:

- přijmout opatření za účelem ochrany dítěte;
- předat ústřednímu orgánu státu původu informaci o vhodné rodině;
- důkladně seznámit ústřední orgán státu původu s údaji o nových uchazečích o osvojení;
- informovat ústřední orgán státu původu o přemístění dítěte do jiné rodiny za účelem jeho výchovy nebo osvojení.

V podobných situacích rozhodnutí o osvojení dítěte přijímá kompetentní orgán přijímajícího státu dle svého právního řádu. Po ukončení procesu osvojení ústřední orgán přijímajícího státu informuje příslušný regionální orgán státu původu o podmínkách života a výchově dítěte dle správního řádu státu původu. Spolupracuje s ústředním orgánem a regionálním orgánem státu původu při zprostředkování návratu dítěte do země původu, a to čistě v jeho zájmu. Finanční úhrada zprostředkování návratu dítěte do země původu je na straně přijímajícího státu.[37]

Přijímající stát dle uvedené Smlouvy přijímá následující závazky[38]:

- přijimá opatření pro ochranu děti osvojených dle dane Smlouvy;
- zabezpečuje osvojeným dětem stejnou ochranu jejich práv jak dětem-občanům přijímajícího státu;
- vede osvojitele ke splnění povinnosti přihlašování k evidenci na konzulátu státu původu, možnosti uskutečnění šetření podmínek života a výchovy dítěte, ke spolupráci s pověřenou organizací a regionálním orgánem přijímajícího státu a konzulátu státu původu při sdělování informaci o osvojenci;
- spolupracuje s kompetentními orgány státu původu v otázkách sdělování informací o podmínkách života a výchovy dítěte, včetně situace přemístění dítěte do jiné rodiny.

[37] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 16. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

[38] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 17. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

Oba státy přijímají nutné opatření pro zabezpečení spolupráce v oblasti tvorby podmínek pro úspěšnou sociální adaptaci a integraci osvojence. Ústřední orgány obou států si **vyměňují potřebné informace** o jejich zákonech v oblasti osvojení, včetně podmínek pro uchazeče o osvojení a dětí vhodných k osvojení, statistických údajů a podobně. Ústřední orgány obou států se vzájemně informují o praxi použití dané Smlouvy a přijímají opatření k překonání obtíží vznikajících v průběhu její aplikace. Na základě písemné žádosti ústředního orgánu státu původu ústřední orgán přijímajícího státu v rámci svého právního řádu sděluje informace ve věcech konkrétního případu osvojení. Ústřední orgán státu původu zajišťuje konfidenciálnost zjištěných informací a jeji použití jen za účelem ochrany práv a zájmů osvojenců.[39]

Vzhledem k tomu, že pojednáváme o Smlouvě mezí Ruskem a Francií, je třeba věnovat se systému mezinárodní adopce ve Francii. Proto se vrátíme k Ar. 1 bod 1e, který uvádí plnou definici pověřené organizace: "*«organisme agréé» désigne une autorité ou un organisme public ou une organisation privée à but non lucratif habilité par l'autorité centrale de l'une des Parties contractantes, en possession de l'agrément approprié émanant de l'autorité centrale de l'autre Partie contractante et exerçant des activités en matière d'adoption conformément aux articles 5, 10, 12 et 15 du present Traité*"[40]. To znamená, že ústřední orgán pověřil konat činnost v oblasti osvojení dětí buď státní orgán a nebo nestátní neziskovou organizaci, které jsou označovány jako oprávněné organizace. V Rusku a Ukrajině je zakázána činnost nestátních organizací ve věcech zprostředkování osvojení, a proto pověřenou organizací je jen státní orgán s určitou kompetenci.

Rovněž v Polsku a na Slovensku jde v případě pověřené organizace o státní kompetentní orgán, s výjimkou organizace připravující budoucí osvojitele (na Slovensku). Ale ve Francii (podobně jako v Itálii) ústřední orgán pověřil nestátní neziskové organizace jednat ve věcech mezinárodního osvojení. Jedná se o francouzskou agenturu ve věcech adopce, oprávněné organizace a sdružení adoptivních rodičů a osvojených dětí.

[39] РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011, ст. 18. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/france

[40] FRANCIE. Décret n° 2014-35 du 16 janvier 2014 portant publication du traité entre la République française et la Fédération de Russie relatif à la coopération dans le domaine de l'adoption, 2011, Ar. 1, 1e). Dostupne z: https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2014/1/16/MAEJ1400332D/jo/texte

Francouzská agentura ve věcech adopce (Agence Française de l'Adoption) je právnickou osobou sektoru veřejného práva, který je spravován státem. Agentura byla založena zákonem č. 2005-744 z 4. července 2005. Posláním agentury je poskytovat informace, poradenské služby a praktickou pomoc osobám, které chtějí osvojit dítě z nebo do zahraničí. Agentura je oprávněna vykonávat zprostředkování adopce dětí ve věku do 15 let v zemích původu těchto dětí po obdržení akreditace orgánů těchto zemí.[41]

Oprávněné organizace (Les Organismes Autorisés pour l'Adoption) zabývající se problematikou adopce jsou právnické osoby sektoru soukromého práva. Dané organizace vykonávají zprostředkovatelskou funkci v procesu adopce dětí do 15 let věku nebo jejich dočasného umístění do pěstounských rodin za účelem následného osvojení. Tyto organizace musí získat povolení od generální rady departamentu, na jejichž území chtějí vykonávat svou činnost. Poté mají oprávněné organizace získat akreditace od ústředního orgánu nejen přijímajícího státu, ale i země původu.[42]

Oprávněné organizace plní následující úkoly:

- pomoc při přípravě projektu osvojení a poskytování poradenství při sběru potřebné dokumentace;
- informování o technických a právních aspektech procesu osvojení;
- určení "výběrového řízení" pro rodinu budoucích osvojitelů ve spolupráci s příslušnými orgány země původu ;
- předávání dokumentů shromážděných uchazeči o osvojení, osobám nebo institucím kompetentním ve věcech osvojení;
- sledování postupu stanoveného stávajícími právními předpisy;
- poskytování podpory osvojitelům po příchodu osvojeného dítěte do rodiny.

Ve Francii existuje 41 oprávněných organizací ve věcech osvojení a jejích seznam je přístupný a aktualizovaný na webových stránkách ústředního orgánu FR.

Sdružení adoptivních rodičů a osvojených dětí (Les associations de familles adoptives) nejsou akreditovanými organizacemi ve věcech osvojení,mají však bohaté praktické zkušenosti v této oblasti. Uvedená sdružení jsou nejvíce zapojena do tvorby strategií pro mezinárodní osvojení, stanovené ústředním orgánem Francie. Seznam těchto sdružení lze nalézt na internetovém portálu pro adopce.[43]

[41] Agence Française de l'Adoption [online]. Dostupné z http://www.agence-adoption.fr
[42] France Diplomatie [online]. Dostupné z http://www.diplomatie.gouv.fr
[43] Adoption [online]. Dostupné z http://www.adoption.gouv.fr

Na základě výše uvedeného dá se konstatovat, že dvoustranné smlouvy o spolupráci v oblasti osvojení dětí jsou spojnicí mezi mezinárodní legislativou a právními řády konkretních státu. Popisují nejen podmínky osvojení, ale i to, které kompetentní orgány řeší určité úseky v procesu mezinárodního osvojení. Také je popsána kompetence, odpovědnost těchto orgánů a konkrétní kroky jejich spolupráce. Tak například o kontrole životních podmínek už osvojeného dítěte existují v mezinárodní legislativě a právních řádech konkrétních států pouze zmínky, ale ve dvoustranných smlouvách o spolupráci v oblasti osvojení dětí má toto téma své zakotvení. Podobné smlouvy pomáhají předcházet vzniku celé řady kolizních situací.

Shrnutí

Uvedli jsme přehled rozvoje tradic mezinárodního práva v oblasti sociálně-právní ochrany dětí se zaměřením na institut mezinárodní adopce. Seznámili se základními mezinárodními dokumenty a iniciativami na ochranu dětí. Popsali jsme dvoustranné smlouvy o spolupráci v oblasti mezinárodního osvojení jakožto spojovací můstek mezi mezinárodní legislativou a vnitrostátními právními řády.

2 VNITROSTATNÍ LEGISLATIVA V OBLASTÍ MEZINÁRODNÍ ADOPCE

Každá samostatný stát má svou specifiku rozvoje institutu osvojení, na základě které později vzniklo právní ukotvení. Současné právní řády různých států popisují nejen vnitrostátní proces zprostředkování náhradní rodinné péče, ale také upravují postupy pro realizaci mezinárodní adopce.

2. 1 Zprostředkování mezinárodního osvojení v Ruské federaci

Osvojení je prioritní formou rodinného umístění dětí bez zaopatření rodičů v RF. V situaci, kdy pro dítě není možné z různých důvodů najit vhodnou rodinu na území RF, je možnost přistoupit k mezinárodní adopci. Rodinné právo RF uvádí: "*При устройстве ребенка должны учитываться его этническое происхождение, принадлежность к определенной религии и культуре, родной язык, возможность обеспечения преемственности в воспитании и образовании*"[44], a pokračuje: "*Усыновление допускается в отношении несовершеннолетних детей и только в их интересах ...., а также с учетом возможностей обеспечить детям полноценное физическое, психическое, духовное и нравственное развитие*"[45]. Z uvedených článků jasně vyplývá, že osvojení je přípustné jen v zájmu nezletilých dětí s ohledem na etnický původ dítěte, jeho náboženskou a kulturní příslušnost, mateřský jazyk, možnosti návaznosti výchovy a vzdělávání a také s ohledem na možnost zabezpečit plnohodnotný fyzický, psychický, duchovní a mravní rozvoj.

Dítě může být osvojeno po uplynutí 12 měsíců ode dne jeho registrace v systému evidence sirotků s názvem **federální banka údajů o dětech bez zaopatření rodičů** (dále jen Banka údajů o dětech). Jednotná databáze byla vytvořena pro účely lepšího zprostředkování forem náhradní rodinné péče (viz. str. 33).

[44] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 123. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

[45] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 1243. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

Proces zprostředkování adopce vyžaduje **souhlas** dítěte a jeho rodičů. V případě osvojení dítěte do 16 let věku je nutný písemný a ověřený souhlas rodičů. Rodiče mohou na místo písemného svolení učinit prohlášení v průběhu soudního jednání, které mohou odvolat do okamžika vydání soudního rozhodnutí o osvojení. Souhlas může obsahovat konkrétní osobu, která se má stát osvojitelem. Pokud dítě do 16 let nemá rodiče, souhlas dávají pěstouni, poručník, vzdělávací, lékařské, sociální a jiné organizace, kde dítěte pobyvá, případně orgány péče.[46]

Osvojit dítě bez souhlasu rodičů je možné pokud rodič[47]:

- není znám či byl prohlášen soudem jako nezvěstný;
- byl prohlášen soudem nesvéprávným;
- byl zbaven rodičovské zodpovednosti;
- v průběhu půl roku nebydlí spolu s dítětem a vyhýbá se vychově a výživnému.

Souhlas k svému osvojení má dát dítě, které dosáhlo věku 10 let. V případě, že osvojenec žije v rodině osvojitelů do soudního rozhodnutí a má za to, že uvedené osoby jsou jeho rodiči, souhlas není nutný.[48]

Osvojiteli mohou být občané cizího státu, občané RF s trvalým pobytem mimo RF a osoby bez státní příslušnosti. Osvojitelem **mohou** být zletilé osoby obou pohlaví. Dítě může být adoptované jak manželským párem, tak i svobodnou osobou v manželském sňatku nebo mimo něj. Osoby mimo manželský sňatek si nemohou osvojit stejné dítě.[49]

Osvojitelem se **nemůže** stát cizí občan v případě, že je[50]:

- osobou nesvéprávnou nebo častečně nesvepravnou;
- součást manželského páru, v němž jeden z manželů je nesvéprávný nebo částečně nesvéprávný;
- osobou zbavenou nebo omezenou v rámci rodičovské zodpovědnosti;
- osobou, která byla zproštěna výkonu péče (podobné pěstounské péči);
- bývalým osvojitelem, jehož vinou bylo osvojení zrušeno;

[46] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 129, 131. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[47] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 130. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[48] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 132. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[49] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 127. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[50] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 127, п. 1. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

- osobou, která si kvůli zdravotním důvodům nemůže osvojit dítě (např. tuberkulóza, infekční nemoci, rakovina, psychické onemocnění, poruchy chování, závislosti, těžké nemoci a traumata, které vedou k invaliditě);
- osobou bez příjmů, které umožňují zajistit pro osvojence životní minimum;
- osobou bez přístřeší;
- osobou trestně stíhanou.

Federálním zákonem (dále jen FZ) č. 272 z 28.12.2012[51] je **zakázáno** předání dětí-občanů RF k osvojení občany USA. Také je zakázana činnost orgánů a organizací, které zprostředkují pomoc občanům USA v procesu osvojení dětí-občanů RF. Důvodem se staly veřejně známé případy Dimy Jakovleva (2008), Kirilla Kazakova (2010) a Artema Savel´eva (2010). Jsou to případy nejen zrušení osvojení z návrhu osvojitele, ale také zanedbávání vzniklé rodičovské zodpovědnosti včetně letálních důsledku pro dítě. Podobných případů je více než dost, proto na dobu od 15.4.2010 do 13.7.2011 RF uložila moratorium na osvojení ruských dětí americkými občany. Ve Washingtonu v červenci byla v roce 2011 podepsána dohoda mezi RF a USA o spolupráci v oblasti osvojení, ale byla znovu zrušena FZ č. 272 z 28.12.2012. Podobný zákaz je velice diskutabilní, protože dlouhou dobu osvojitelé z USA měli velký podíl na osvojení těžce nemocných dětí-občanů RF, o které je malý zájem. Nicméně zvyšující se frekvence zjištěných případů podobných Dimu Jakovlevovi je přímým ohrožením práv a zájmů dětí-občanů RF, které jsou osvojovány do USA.

Osvojení dětí-občanů RF **není povoleno** také osobám stejného pohlaví v manželském registrovaném vztahu, a také svobodným osobám ze státu, kde jsou podobné sňatky umožněny.

Občané cizího státu, kteří si přejí osvojit dítě-občana RF, musí doložit doklady o účasti v **psychologicko-pedagogické a právní přípravě** na území státu, ve kterém mají trvalé bydliště. S ohledem na témata, obsah a rozsah programu přípravy osob se zájmem vzít si na výchovu do své rodiny dítě bez zaopatření rodičů. Uvedené programy jsou schválené Ministerstvem školství RF.[52]

[51] РОССИЯ. Федеральный закон № 2272-ФЗ от 28 декабря 2012 г. О мерах воздействия на лиц, причастных к нарушениям основополагающих прав и свобод человека, прав и свобод граждан РФ, ст. 4. Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_139994/ad890e68b83c920baeae9bb9fdc9b94feb1af0ad/

[52] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 127. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

Budoucí osvojitelé, kteří neabsolvovali psychologicko-pedagogickou a právní přípravu na území státu svého trvalého bydliště, mají právo zúčastnit se uvedené přípravy na území RF.[53]

Cílem přípravy je příprava k přijetí dítěte do rodiny, objasnění a formulování výchovných kompetencí budoucích osvojitelů, včetně seznámení se základy v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Program psychologicko-pedagogické a právní přípravy se ze 70% se skládá z praktických tréninků, a to v rozsahu 30-80 hodin.[54]

Požadavek absolvovaní psychologicko-pedagogické a právní přípravy se **netýká** nasledujúci kategorii uchazečů:

- nevlastní otec (matka) dítěte;
- blízcí příbuzní;
- bývalí a dosavadní osvojitelé, kterým osvojení nebylo zrušeno;
- bývalí a dosavadní pečující (podobné pěstounům), kteří nebyli zbaveni svých povinností a zodpovednosti.

V rodinném právu RF je článek 165 věnován legislativní regulaci mezinárodní adopce. Hlavním ustanovením je, že "*Усыновление (удочерение), в том числе отмена усыновления, на территории Российской Федерации иностранными гражданами или лицами без гражданства ребенка, являющегося гражданином Российской Федерации, производится в соответствии с законодательством государства, гражданином которого является усыновитель*"[55]. Z uvedeného vyplývá, že osvojení na území RF dítěte občana RF cizincem probíhá dle právního řádu státu, odkud pochází osvojitel. Přesto však musí být zachovány požadavky (s drobnými výjimkami) článků 124 až 133 Rodinného práva RF v aktuálním znění (viz. str. 28-30), v nichž se popisují podmínky pro možnost osvojení dítěte-občana RF. V případě, že se osvojitel-cizinec nachází v manželském sňatku s občanem RF, celý proces osvojení probíhá dle norem rodinného práva RF.[56]

[53] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 127. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

[54] ПЕТЮКОВА О.Н. Новеллы Российского законодательства об усыновлении (удочерении) детей. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 5: Юриспруденция.* Волгоград: ВолГУ, 2014, №3, с. 37.

[55] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 165, п.1. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

[56] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 165. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

V případě osvojení dítěte jiné státní příslušnosti občany RF na území RF je nutné získat souhlas zákonného zástupce dítěte a kompetentního orgánu příslušného státu, popřipadě i souhlas dítěte. Ale získání tohoto souhlasu není podmínkou pro výměnu právního řádu, dle kterého probíhá řízení o mezinárodním osvojení. To znamená zachování platnosti ustanovení 1 článku 165 Rodinného práva RF.

Pokud ve výsledku osvojení dojde k porušení práva dítěte, které je stanovené legislativou RF a mezinárodními smlouvami RF, adopce nemůže být provedena a státní příslušnost osvojitele roli nehraje. Takové osvojení musí být zrušeno soudem.[57]

Hájení práv a zákonných zájmů dítěte-občana RF, které bylo osvojeno cizími občany mimo území RF se řídí Konzulátem RF dle norem mezinárodního práva. Konzulát vede evidence uvedených dětí.[58]

Osvojení dítěte-občana RF žijícího mimo RF, které bylo vykonáno kompetentním orgánem cizího státu, odkud pochází osvojitel, je uznané za pravé na území RF s podmínkou souhlasu k osvojení od orgánu vykonné moci subjektu RF, na území kterého dítě nebo jeho rodiče bydleli před stěhováním do zahraničí.[59] Souhlas na osvojení dětí občany RF žijícího mimo RF vydává Департамент государственной политики в сфере защиты прав детей Министерства просвещения РФ (Odbor státní politiky v oblasti ochrany práv dětí Ministerstva školství RF). Uvedený odbor je ústředním orgánem dle Úmluvy.

Rodinné právo RF ohledně uplatnění norm cizí zemí úvadí: "*При применении норм иностранного семейного права суд или органы записи актов гражданского состояния и иные органы устанавливают содержание этих норм в соответствии с их официальным толкованием, практикой применения и доктриной в соответствующем иностранном государстве*"[60]. To znamená, že soud, matrika nebo jiné orgány v průběhu uplatnění norem cizího rodinného práva musí stanovit náplň těchto norem v souladu s jejich oficiálním obsahem, praxí použití a legislativou státu, se kterým spolupracuje.[61]

[57] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 140, 165, п. 2. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[58] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 165, п. 3. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[59] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 165, п. 4. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[60] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 166, п. 1. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2
[61] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 166, п. 2. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

Pro daný účel je možné obrátit se s žádostí o pomoc a vysvětlení na Ministerstvo spravedlnosti RF nebo na jiné kompetentní orgány, popřípadě vyžádat spolupráci experta. Legislativní normy RF se uplatňují v situaci, kdy obsah norem cizího rodinného práva nebyl zjištěn, nebo kdy normy cizího rodinného práva jsou v rozporu s právním řádem RF.[62]

Uchazeči o osvojení mají právo žádat informace o dětech, které mohou být osvojeny, dle své volby orgán výkonné moci jakéhokoliv subjektu RF, který je pověřen pravomocí regionálního operátora Banky údajů o dětech. Kontakt dané instituce pro získání informace o dítěti není povolen organizacím asistujícím při zprostředkování osvojení. Cílem Banky údajů o dětech je vedení evidence dětí bez zaopatření rodičů a evidence občanů se zájmem o jejich osvojení. Uvedený typ jednotné evidence je nápomocen v procesu umístění příslušných dětí do náhradní rodinné péče, a také realizuje právo občanů se zájmem osvojit si dítě na zjištění úplných a důvěryhodných informace o dítěti.[63]

Proces zprostředkování osvojení dítěte je zakotven v kapitole 29 Občanského procesuálního práva RF. Proces adopce dítěte-občana RF občany cizích statu má 3 fáze. V první fázi je nutné podat žádost odboru sociální ochrany a poručenství (podobné OSPODu) nebo federální Bance údajů o dětech. Poté je potřeba absolvovat kurzy psychologicko-pedagogické a právní přípravy buď v zemi původu uchazeče o osvojení dítěte, a nebo v RF.

Ve druhé fázi dostává uchazeč přístup k Bance údajů o dětech, kde má možnost si vybrat dítě. Poté operátor vydává doporučení k návštěvě dítěte. Ve lhůtě platnosti uvedeného doporučení se má navázat kontakt s dítětem, po kterém je nutné písemně informovat operátora Banky o výsledcích návštěvy a o přijatém rozhodnutí. Osvojitel má právo mít veškeré informace o dítěti, včetně zdravotní dokumentace. Cizí občan má písemně potvrdit, že je seznámen se zdravotním stavem dítěte.

Balíček dokumentů pro uchazeče o osvojení dítěte-občana RF se skládá z[64]:

- cestovního dokladu, občanského průkazu;
- ankety;
- žádosti o osvojení a žádosti o sdělení informací o dětech;
- potvrzení, že osoba je v evidenci uchazečů o osvojení;
- dokladu o registraci osvojence na konzulátu RF;

[62] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 167. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

[63] РОССИЯ. Федеральный закон № 44-ФЗ от 16 апреля 2001 г. О государственном банке данных о детях, оставшихся без попечения родителе. Режим доступа: http://www.consultant.ru/ document/cons_doc_LAW_31188/

[64] РОССИЯ. Федеральный закон № 138-ФЗ от 14 ноября 2002 г. Гражданский процессуальный кодекс РФ, ст. 271. Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570/

- souhlasu o možnosti provést kontrolu podmínek bydlení dítěte příslušnými orgány;
- dokumentu potvrzujícího, že ve státě, kde žije osvojitel, je zakázaný sňatek osob stejného pohlaví;
- kopie certifikátu o absolvovani psychologicko-pedagogické a právní přípravy;
- kopie programu psychologicko-pedagogické a právní přípravy;
- osvědčení zahraniční organizace, která má právo provádět psychologicko-pedagogickou a právní přípravu osvojitelů;
- kopie oddacího listu nebo rodného listu;
- písemného souhlasu na osvojení dítěte druhého z manželů (určité případy);
- potvrzení o příbuzenství s dítětem (určité případy).

Veškeré doklady mají být legalizovány dle právního řádu RF, správně přeloženy do ruštiny a notářsky ověřeny.

Třetí fáze probíhá u soudu. Případy osvojení dítěte-občana RF cizím občanem řeší jen Vyšší soudy a soudy kraje, oblasti a města na federální úrovni, místní působnost soudu se určuje podle místa trvalého pobytu dítěte.[65] Dětí od 10 do 14 let mají být přítomni soudního řízení o osvojení za doprovodu zákonných zástupců (zpravidla pracovníka orgánu péče). Dětí starší 14 let mají právo účastnit se soudního řízení osobně. Jednání je přítomen také státní zástupce. Soudní řízení o osvojení není veřejně.[66] Tajemství adopce je chráněno zákonem, a osoby, které se účastní procesu zprostředkování osvojení, jsou vázány mlčenlivostí.[67]

Kromě uvedených vyšší dokladů k soudu nutné doložit následující dokumenty[68]:

- Přihláška, kde jsou detailní údaje o osvojiteli, udaje o dítěte, důvody osvojení, žádost o změně osobních údajů dítěte;
- lékařský posudek;
- potvrzení o právu bydlet v nájmu nebo o vlastnictví bytu;
- potvrzení z místa zaměstnání s uvedením pracovní pozice a průměrnou mzdou ;
- potvrzení o evidenci osvojence v registru.

[65] РОССИЯ. Федеральный закон № 138-ФЗ от 14 ноября 2002 г. Гражданский процессуальный кодекс РФ, ст. 269, п. 2. Режим доступа: Режим доступа: http://www.consultant.ru/ document/cons_doc_LAW_39570/

[66] РОССИЯ. Федеральный закон № 138-ФЗ от 14 ноября 2002 г. Гражданский процессуальный кодекс РФ, ст. 273. Режим доступа: Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570

[67] РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ, ст. 139. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/#/document/10105807/paragraph/969:2

[68] РОССИЯ. Федеральный закон № 138-ФЗ от 14 ноября 2002 г. Гражданский процессуальный кодекс РФ, ст. 270. Режим доступа: Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570

Rodný list se pořídí v RF. Osvojitel má povinnost požádat o zahrnutí dítěte do evidence na ruském diplomatickém zastoupení nebo na konzulátu na území, kde bude bydlet dítě. Orgány budou kontrolovat výchovu a péči o dítě a také jeho zdravotní stav. Závěrečné zprávy budou poslány do RF. První rok probíhá kontrola každé 3 měsíce, další rok každých 6 měsíců, po třetím roce jednou za rok, a to až do okamžiku dosažení 18 let věku dítěte.

Proces osvojení se také řídí usnesením vlády RF N 275 z 29.3.2000 O stanovení pravidel předání dětí k osvojení i realizace kontroly podminek života a výchovy v rodině osvojitelů na území RF a Pravidel zařazení dětí, které jsou občané RF a jsou osvojeny cizími státními občany a osobami bez státní příslušnosti, do evidence konzulatními organizace RF[69].

Kolizní situace osvojení se řeší dle článku 165 Rodinného práva RF (viz. str. 30-31), článku 37 Konvence o právní pomoci a právních vztazích v občanských, rodinných a trestních záležitostech[70] od 22.01.1993 (platí jen pro Společenství Nezavislých Států) a dvoustranné smlouvy o právní pomoci a právních vztazích (např. s Polskem, s Lotyšskem). Také platí dvoustranné smlouvy o spolupráce v oblasti osvojení dětí, které byly uzavřené RF s například Italskou republikou (r. 2008), Francouzskou republikou (r. 2011), Španělským královstvím (r.2014).

2. 2 Zprostředkování mezinárodního osvojení ve Slovenské republice

Slovenská republika umožňuje občanům jiného státu osvojení dětí-občanů Slovenska, ale osvojení dětí-občany jiné zemi do Slovenska momentálně není možné. S danou problematikou pracuje **Centrum pro mezinárodněprávní ochranu dětí a mládeže** (dále jen Centrum) jako ústřední orgán Slovenské republiky dle Haagské úmluvy.[71]

[69] РОССИЯ. Постановление Правительства РФ от 29 марта 2000 г. № 275 Об утверждении правил передачи детей на усыновление (удочерение) и осуществления контроля за условиями их жизни и воспитания в семьях усыновителей на территории Российской Федерации.

[70] СНГ. Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 22.01.1993 In: Усыновление в России. Информационно-консультативный портал Министерства образования и науки РФ. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/konvencia_minsk/

[71] Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže [online]. [cit. 2018-09-05]. Dostupné z: https://www.cipc.gov.sk/

Centrum spolupracuje s jinými ústředními orgány nebo akreditovanými organizacemi, jichž státy jsou smluvními členy Haagské úmluvy. Realizace spolupráce začíná v okamžiku, kdy je podepsaná smlouva o spolupráci mezi určitými státy. Současná spolupráce v oblasti mezinárodní adopce probíhá s Holandskem, Maltou, Portugalskem, Monako, Andorou, San Marino a Francie. Zároveň Centrum vyjednává s dalšími zeměmi podmínky ke spolupráci.[72]

Spolupráce spočívá ve sjednávání právních postupů pro zprostředkování mezinárodního osvojení, sledování a porovnávání aktuálních právních úprav v jednotlivých státech (a to s ohledem na právní řád SR), sledování dodržování už uzavřených dohod a přijetí vhodných opatření v situaci nalezení jejich nedostatků. Ke kompetencím Centra také patří[73]:

- přijetí a posouzení žádostí zahraničních žadatelů o mezinárodní osvojení;
- vedení evidenci žádosti a seznamu zahraničných žadatelů o mezinárodní osvojení;
- vedení seznamu vhodných uchazečů pro mezinárodní osvojení dětí;
- zajištění kompletnosti dokumentace vhodných uchazečů pro mezinárodní osvojení dětí;
- spolupráce v navázání osobního vztahu mezi dítětem a osvojitelem;
- koordinace a dohled nad průběhem zprostředkování mezinárodního osvojení;
- sledování a vyhodnocení sociálních zpráv o vývoji dítěte osvojeného do ciziny;
- udělení souhlasu k osvojení dětí vhodných pro mezinárodní adopci.

Mezinárodní osvojení se řídí právním řádem státu, jehož občanem je osvojitel. Slovenský zákon za určitých podmínek dovoluje používat normy slovenského práva při osvojení dítěte, i když osvojitelé (nebo jeden z nich) nejsou občany SR a bydlí na území Slovenska delší dobu.[74]

[72] Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže [online]. [cit. 2018-09-05]. Dostupné z: https://www.cipc.gov.sk/

[73] SLOVENSKO. Zákon č. 305 zo 25. mája 2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 74. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20180401#predpis.clanok-1.cast-tretia

[74] SLOVENSKO. Zákon č. 97 zo 4. decembera 1963 o mezinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení, § 26. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/97/20160701#predpis.cast-1.skupinaElementov-rodinne_pravo.skupinaParagrafov-porucnictvo_a_opatrovnictvo

Paragraf 27 zákona O mezinárodnom práve súkromnom a procesnom zní: "*Či pri osvojení a podobných vzťahoch je potrebné privolenie dieťaťa alebo iných osôb a orgánov, treba posúdiť podľa právneho poriadku štátu, ktorého je príslušníkom dieťa*"[75]. Daný paragraf je zajímavý tím, že může měnit princip ustanovení bodu 1 § 26 (viz. předchozí odstavec). To znamená, že v průběhu osvojení, bude třeba postupovat dle právního řádu státu, jehož občanem je dítě. V případě osvojení dítěte do ciziny jde o slovenskou legislativu a v případě osvojení dítěte z ciziny o zahraniční právní řády. V zákoně č. 36 O rodine je korespondující paragraf 101: "*Na osvojenie **maloletého** dieťaťa do cudziny je potrebný aj súhlas Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky alebo orgánu štátnej správy určeného Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky"*[76]. Z toho vyplývá, že vždy při osvojení nezletilého občana SR má soud vycházet ve svém rozhodnutí na základě slovenského práva. Tyto dva paragrafy jsou názornou ukázkou chránění zájmů dítěte, ale zároveň může být i jednou z překážek pro zájem o osvojení u osvojitelů cizí státní příslušnosti. Z části to může být spojené i s možností vyhnout se koliznímu řízení procesu mezinárodního osvojení v potřebě uplatnění norem cizího rodinného práva.

K osvojení mají vyjádřit svůj souhlas rodiče a dítě. Odvolat se mohou do okamžiku umístění dítěte do rodiny osvojitelů. Souhlas není nutný, pokud rodič zemřel, byl/a zbaven svépravnosti nebo rodičovské odpovědnosti. Svolení rodičů také není zapotřebí v případě, že rodič v průběhu půl roku nebydlí spolu s dítětem a vyhýbá se výchově a výživnému nebo si ho do dvou měsíců po narození nevyzvedl/a pro výchovu do své rodiny nebo o něj neprojevoval/a zájem. Pokud dítě nemá ani jednoho z rodičů, je nutný souhlas poručníka. V situaci, že dítě je shopné posoudit skutečnost osvojení, je zapotřebí jeho souhlas. Souhlas má být písemný a ověřený nebo podaný v průběhu soudního jednání[77]

Proces zprostředkování mezinárodního osvojení v SR je možné rozdělit na 3 fáze. V první fázi zájemce o mezinárodní adopci máji být evidováni v seznamu žadatelů, který je veden určeným Orgánem sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (dále jen OSPODaSK).

[75] SLOVENSKO. Zákon č. 97 zo 4. decembera 1963 o mezinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení, § 27. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/97/20160701#predpis.cast-1.skupinaElementov-rodinne_pravo.skupinaParagrafov-porucnictvo_a_opatrovnictvo

[76] SLOVENSKO. Zákon č. 36 zo 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 101, (5). Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/36/20170701#predpis.clanok-1.cast-stvrta

[77] SLOVENSKO. Zákon č. 36 zo 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 101, 102. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/36/20170701#predpis.clanok-1.cast-stvrta

Žadatelem **nemůže být** osoba, která[78]:

- není způsobilá k provedení náhradní rodinné péče dle výpisu z trestního registru;
- není způsobilá k provedení náhradní rodinné péče dle zprávy o zdravotním stavu;
- není způsobilá k právním úkonům v plném rozsahu;
- nedokončila přípravu k výkonu náhradní rodinné péče do 1 roku od okamžika podání žadosti o zařazení do evidence žadatelů o osvojení;
- má omezení, pozastavení čí zbavení rodičovských práv a zodpovědnosti.

OSPODaSK posoudí, zda zprostředkování mezinárodního osvojení je v zájmu dítěte a předá Centru nutnou dokumentaci pro evidenci shodných dětí.

OSPODaSK vede spisovou dokumentaci pro seznam žadatelů o osvojení, která se skládá z následujících dokladů[79]:

- žádost do evidence;
- ověřené kopie oddacího listu;
- dotazník pro žadatele o zprostředkování osvojení;
- zpráva o zdravotním stavu žadatele;
- doklad o majetkových poměrech;
- výpis z rejstříku trestů;
- zpráva o bytových, rodinných a sociálních poměrech žadatelů;
- vyjádření obce o způsobu života žadatelů.

Také ‘‘*spisová dokumentácia obsahuje ... aj fotografie, obrazový a zvukový záznam tejto fyzickej osoby a jej rodinného prostredia*’’[80], což není typickým požadavkem pro vedení spisů žadatelé o osvojení.

Druhá fáze mezinárodní adopce spočívá v přípravě osoby, která má zájem o osvojení. Příprava se koná v rozsahu nejméně 30 hodin. Připravu zabezpečí dle zákona o OSPODaSK a nebo jiný akreditovaný subjekt. Žadatel o osvojení má možnost výběru instituce, kde bude absolvuje povinnou přípravu. Obsah přípravy se věnuje dítěti a jeho potřebám, a to popřípadě

[78] SLOVENSKO. Zákon č. 305 zo 25. mája 2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 35. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20180401#predpis.clanok-1.cast-tretia

[79] SLOVENSKO. Zákon č. 305 zo 25. mája 2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 35. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20180401#predpis.clanok-1.cast-tretia

[80] SLOVENSKO. Zákon č. 305 zo 25. mája 2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 35, (7). Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20180401#predpis.clanok-1.cast-tretia

i s ohledem na kulturní a náboženskou odlišnost. Seznamování s právy a odpovědnosti dítěte a rodičů. Výjimku pro účast v přípravě má jen současný osvojitel nebo pěstoun.[81]

Ve třetí fázi mezinárodního osvojení jde o soudní řízení. V případě použití slovenského práva v řízení o osvojení bude soud postupovat dle § 181-185 Občianskeho súdneho poriadoka, zákon č. 305 O sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a zákona č. 36 O rodine (časť 4, druhá hlava), a to s ohledem na mezinárodní smlouvy (Haagská úmluva a Úmluva).

V průběhu adopce má rozhodující roli slovenský soud. Pokud ani jeden z osvojitelů nemá slovenskou státní příslušnost, pravomoc slovenského soudu je dána z podmínky: "*ak má tu osvojiteľ alebo aspoň jeden z osvojujúcich manželov pobyt a ak rozhodnutie súdu môže sa uznať v domovskom štáte osvojiteľa alebo osvojujúcich manželov, alebo ak má osvojiteľ alebo aspoň jeden z osvojujúcich manželov v Slovenskej republike pobyt dlhší čas*"[82]. Pravomoc v rozhodování o osvojení dítěte-občana SR s trvalým pobytem v SR má pouze slovenský soud.

Rozhodnutí o osvojení dítěte zahraničního soudu je uznávané v SR, pokud[83]:

- dítě nebo alespoň jeden z osvojitelů je slovenský občan;
- rozhodnutí není pravomocné nebo vykonatelné ve státě, v němž bylo vydáno;
- uznání není v rozporu se slovenským veřejným pořádkem.

V SR také preferují použití institutu předadopční péče. To je doba, kdy dítě žije s osvojiteli buď na území SR, čí v zahraničí do stanovení závěrečného soudního rozhodnutí o osvojení. Ve věci svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů rozhoduje slovenský soud.

Do uplynutí půl roku ode dne platnosti rozhodnutí o osvojení může být adpoce ze závažných důvodů zrušena. Tím vznikají znovu vztahy mezí bývalým osvojencem a jeho původní rodinou.[84]

Pokud osvojenec má zájem, osvojitelé mu mohou zprostředkovat přístup k informacím o jeho rodičích nebo poskytnout informace, kterými disponují.[85]

[81] SLOVENSKO. Zákon č. 305 zo 25. mája 2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 36-38. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20180401#predpis.clanok-1.cast-tretia

[82] SLOVENSKO. Zákon č. 97 zo 4. decembera 1963 o mezinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení, § 41. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/97/20160701#predpis.cast-1.skupinaElementov-rodinne_pravo.skupinaParagrafov-porucnictvo_a_opatrovnictvo

[83] SLOVENSKO. Zákon č. 97 zo 4. decembera 1963 o mezinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení, § 64-65. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/97/20160701#predpis.cast-1.skupinaElementov-rodinne_pravo.skupinaParagrafov-porucnictvo_a_opatrovnictvo.

[84] SLOVENSKO. Zákon č. 36 zo 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 107. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/36/20170701#predpis.clanok-1.cast-stvrta

2. 3 Zprostředkování mezinárodního osvojení v Ukrajině

Osvojení, tedy nezávislá instituce mezinárodního soukromého práva, jehož hlavním úkolem je najít pro dítě vhodnou rodinu. Mezinárodní adopce je základem pro vznik rodinných vztahů se státními příslušníky cizích zemí. Činnost organizace - zprostředkovatele pro osvojení dětí-občanů Ukrajiny je zakázána.

Dítěte-občan Ukrajiny **může** být osvojen, pokud je evidován nejméně jeden rok na Департаменті захисту прав дітей та усиновлення (Departament ochrany práv dětí a osvojení, dále jen Departament) a dosáhl věku 5 let. Výjimky z tohoto ustanovení jsou následující [86]:

- osvojitel je příbuzným dítěte;
- dítě má těžkou nemoc ze seznamu Ministerstva zdravotnictví Ukrajiny;
- osvojení bratrů a sester do jedné rodiny v případě, že jeden z nich je starší 5 let a nachází se v evidenci déle než 1 rok;
- osvojení bratra či sestry dříve osvojeného dítěte do rodiny cizinců.

Souhlas rodičů k osvojení je písemný a ověřený, je dán po dosažení 2 měsíců věku dítěte. Do okamžika rozhodnutí rodiče mohou vzít svůj spouhlas zpátky. Pokud rodiče jsou nezletilí, je potřebné svolení jejích rodičů. Osvojení proběhne bez souhlasu rodičů, pokud rodiče[87]:

- jsou neznámí nebo prohlášeni soudem nezvěstnými;
- jsou nesvéprávní;
- jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti k osvojovanému dítěti;
- do dvou měsíců po narození dítěte si ho nevyzvedli pro výchovu do své rodiny;
- v průběhu půl roku nebydlí spolu s dítětem a vyhýbají se výchově a výživnému.

[85] SLOVENSKO. Zákon č. 36 zo 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 106. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/36/20170701#predpis.clanok-1.cast-stvrta
[86] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 214, 283. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14
[87] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 217. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

V případě, že dítě nemá rodiče, je zapotřebí písemný souhlas poručníka, opatrovníka. V případě, že poručník nebo opatrovník odmítne dát svolení k osvojení dítěte, učiní tak namísto nich orgán péče. Pokud dítě pobývá v lékařském, školním nebo jiném zařízení, je toto zařízení také povinno dát souhlas k osvojení. Jestliže soud prohlásí, že adopce dítěte je v jeho zájmu,souhlasy od poručníka, opatrovníka, lékařského, školního nebo jiného zařízení nejsou nutné.[88]

V případě dosažení určitého věku dítěte a úrovně vývoje, kdy je schopné uvědomovat si osvojení, je také nutné obdržet souhlas samotného dítěte, a to ve formě odpovídající jeho věku a zdravotnímu stavu. Pokud osvojenec žije v rodině osvojitele do soudního rozhodnutí a myslí si, že se jedná o jeho rodiče, souhlas není nutný.[89]

Článek 212 rodinného zákona Ukrajiny upřesňuje seznam osob, které **nemohou** být osvojitelem[90]:

- osoby uznané za nesvepravné;
- osoby zbavené rodičovských práv;
- osoby, které byli osvojiteli (nebo opatrovníky, pěstouny) jiného dítěte, ale přijetí bylo zrušeno nebo prohlášeno jejich vinou za neplatné;
- osoby, které jsou registrovány nebo léčeny na psychoneurologické nebo narkologické klinice;
- osoby, závislé na alkoholických nápojích nebo omamných látkách;
- osoby, které nemají trvalý pobyt a příjem;
- osoby, které trpí nemocí, jejíž seznam schvaluje Ministerstvo zdravotnictví Ukrajiny;
- osoby, které mají cizí státní příslušnost a které nejsou ženatí/vdané, s výjimkou případů, kdy je cizinec příbuzným dítěte;
- osoby, kteří byli odsouzeny za trestné činy proti životu a zdraví atd. dle trestního zákoníku Ukrajiny;
- osoby, které z dlvodu jejichzdravotního stav potřebují neustálou péči třetí strany;
- osoby bez státní příslušnosti.

[88] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 221, 222. Режим http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

[89] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 218. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

[90] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 212. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

Osvojitelem nesmí být osoba, která se oženila/vdala za osobu[91]:

- která byla zbavena rodičovských práv;
- která byla osvojitelem, ale její vinou bylo osvojení zrušeno;
- která je registrovaná nebo se léčí v psychoneurologickém nebo narkologickém zařízení;
- která je závislá na alkoholických nápojích nebo omamných látkách;
- která trpí nemocí, jejíž seznam schvaluje Ministerstvo zdravotnictví Ukrajiny;
- která byla odsouzena za trestné činy proti životu a zdraví atd. dle trestního zákoníku Ukrajiny.

Postup osvojení dítěte-občana Ukrajiny cizím státním příslušníkem se skládá z následujících kroků:

1. Shromažďování dokumentů v zemi bydliště, registrace pro podání dokumentů a odeslání balíku dokumentů Ministerstvu sociální politiky;
2. Registrace do evidence kandidátů, kteří chtejí být osvojiteli, a obdržení pozvánky k rozhovoru pro získáná informací o dětech, které mohou být osvojeny;
3. Rozhovor na Departamentu Ministerstva sociální politiky (podobné UMPOD v ČR), získání žádosti k návštěvě dítěte a samotná návštěva dítěte v místě bydliště;
4. Předkládání dokumentů Ministerstvu sociální politiky za účelem získání souhlasu k osvojení dítěte a získání tohoto souhlasu;
5. Předkládání žádostí a dokumentů soudu, získání rozhodnutí soudu o adopci dítěte a registrace nového rodného listu dítěte na úřadě matriky;
6. Předání dítěte osvojitelům, registrace cestovního dokladu osvojeného dítěte o trvalém pobytu v zahraničí a evidence osvojeného dítěte na konzulátu v zemi bydliště.

Občané jiného státu, kteří chtějí adoptovat dítě žijící na Ukrajině, předloží Ministerstvu sociální politiky nejsledujicí dokumenty[92]:

- žádost o registraci v evidenci žadatelů o osvojení (musí být notářsky ověřená);
- kopie cestovního pasu nebo jiného dokladu, který osvědčuje osoby;
- posudek příslušného orgánu o možnosti žadatelů být osvojitelem;

[91] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 212, п. 13. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

[92] УКРАЇНА. Закон № 1618-IV от 18 марта 2004 года Цивільно-процесуальний кодекс України, ст. 252. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15

- schválení vstupu a pobytu adoptovaného dítěte příslušným orgánem v zemi bydliště žadatele (výjimku představují občané Ukrajiny, kteří pobývají mimo Ukrajinu a cizinci s trvalým pobytem v zemi, s níž má Ukrajina bezvízový režim);
- čestné prohlášení adresované Ministerstvu sociální politiky i konzulatu.
- notářsky ověřený písemný souhlas jednoho z manželů (pokud žádá o osvojení jeden z manželů);
- osvědčení z místa výkonu práce o platu za posledních šest měsíců nebo kopii prohlášení o příjmech za předchozí kalendářní rok; notářskou kopii oddacího listu;
- správu o zdraví každého žadatele;
- výpis z trestního rejstříku pro každého žadatele na území země pobytu;
- notářskou kopií dokladu potvrzujícího právo vlastnit nebo užívat byt.

V **posudku** příslušného orgánu o možnosti žadatelů být osvojitelem má být uvedena mimo jiné adresa, životní podmínky, životopis, složení rodiny, vztah (názor) k osvojení, zpráva o absolvování přípravy. Posudek by měl také obsahovat doporučení ohledně počtu, věku a zdravotního stavu dětí, které mohou být žadatelem osvojeny. V případě, že je posudek vydán nestátní organizací (např. francouzskou či italskou), má se přiložit také notářsky ověřený dokument obsahující akreditaci příslušné organizace, kopie její licence a ověřená kopie smlouvy mezi osvojitelem a příslušnou organizací.

V případě osvojení dítěte cizí státní příslušnosti občany Ukrajiny je k výše uvedeným dokumentům nutné doložit souhlas zákonného zástupce dítěte a kompetentního orgánu státu bydliště dítěte.[93]

Žádost, zpárvy, posudky a další dokumenty mají být legalizovány a přeloženy do ukrajinštiny, dále pak notářsky ověřeny.[94]

[93] УКРАЇНА. Закон № 1618-IV от 18 марта 2004 года Цивільно-процесуальний кодекс України, ст. 252, п. 4. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15
[94] УКРАЇНА. Закон № 1618-IV от 18 марта 2004 года Цивільно-процесуальний кодекс України, ст. 252, п. 4. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15

V міжнароднем приватнем праве (v mezinárodním právu soukromém) Ukrajiny pro řešení kolizních norem v otázkách právního statusu fyzických osob se používá pojem "Особистий закон фізичної особи" (osobní zákon fyzické osoby). Jak vyplyvá z bodu 1 čl. 16 "*Особистим законом фізичної особи вважається право держави, громадянином якої вона є*"[95] za osobní zákon fyzické osoby je považován právní řád státu, jehož občanem je dotyčná osoba.

Mezinárodní právo soukromé uvadí: "*Усиновлення та його скасування регулюються особистим законом дитини та особистим законом усиновлювача"*[96]. Tento docela stručný a přesto příliš všeobecný výrok stanoví, že osvojení nebo jeho zrušení se řídí dle osobního zákona dítěte a osobního zákona osvojitele. Výše uvedené ustanovení nehovoří o použití osobního zákona dítěte nebo osobního zákona osvojitele, ale přesně uvádí "a". To znamená oba osobní zákony zároveň. Vzhledem k neuniverzálnosti a občas a i protikladnosti právních řádu různých zemí splnění této právní normy není objektivně možné. Zároveň je uvedené ustanovení základem složité kolizní situace, místo toho, aby ji řešilo. Ale čl. 284 Rodinného práva Ukrajiny sděluje skutečnost, že osvojení dítěte-občana Ukrajiny cizincem na území Ukrajiny se uskutečňuje za všeobecných podmínek dle kapitoly 18 Rodinného práva Ukrajiny. Stejně tak při osvojení dítěte občana jiné země žijícího na Ukrajině.[97] Z uvedeného vyplývá, že základem pro řešení právních kolizních situací v otázkách osvojení je právní řád státu, jehož občanem je dítě (osobní zákon dítěte). Mezinárodní právo soukromé ukazuje jen na dvě možností použití osobního zákona osvojitele, a to jsou určení možnosti stát se osvojitelem a právní následky osvojení nebo jeho zrušení.[98] Zaprvé je to velice omezené použití, za druhé může nastat situace, že právní řád státu, občanem kterého je osvojitel, je v rozporu s právním řádem Ukrajiny.[99]

[95] УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право, ст. 16. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-15

[96] УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право, ст. 69, п. 1. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-15

[97] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 284. Режим http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

[98] УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право, ст. 69, п. 2-3. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-15

[99] УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право, ст. 76. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-1.

Uvedeme příklad toho, jak může vzniknout kolize v rámci určení subjektu procesu osvojení. Půjde o osobu, která se může stát osvojitelem. Občan státu X má zájem o osvojení dítěte-občana Ukrajiny. Jak víme, proces osvojení se bude řídit osobním zakonem dítěte, tedy ukrajinským právním řádem. Ale dle mezinárodního práva soukromého čl. 69, bod 2 možnost stát osvojitelem určuje osobní zákon osvojitele, tedy právní řád země X. Dle svého osobního zákona občan státu X splňuje veškeré podmínky. Jenže tento občan je v manželském sňatku s osobou odsouzenou za loupež, což je v rozporu s čl. 212, bod 9 rodinného práva Ukrajiny. To znamená, že osvojitelem být nemůže. Vzniklou kolizní situaci ukrajinský soud vyřeší dle čl. 284 Rodinného práva Ukrajiny, a tím osvojení neproběhne z důvodu nesplnění podmínek osobního práva dítěte občanem státu X. Občan státu X se může odvolat z důvodu porušení jeho práva být osvojitelem dle čl. 69, bod 2 mezinárodního práva soukromého Ukrajiny. Tak občan státu X odvolacím procesem postupně dojde k ústavnímu soudu Ukrajiny, kde bude rozhodnuto v jeho případě o tom, která norma je platná: zda čl. 69, bod 2 mezinárodního práva soukromého Ukrajiny, nebo čl. 212, bod 9 rodinného práva Ukrajiny. Z příkladu vyplývá, že vzniká nejen kolizní situace, ale i porušení práv občana státu X být osvojitelem. Spouštěči kolizní situace v tomto případě jsou čl. 69, bod 2 a nejasný čl. 69, bod 1 mezinárodního práva soukromého Ukrajiny.

Článek 282 rodinného práva Ukrajiny řeší situaci osvojení dítěte-občana Ukrajiny žijícího mimo Ukrajinu, a to ve věci platnosti osvojení. Odstavec 3 čl. 282 uvádí: "*Усыновление иностранцем ребенка, являющегося гражданином Украины, осуществленное в соответствующих органах государства, на территории которого проживает ребенок, действительно при условии предварительного получения разрешения центральный орган исполнительной власти, реализующий государственную политику в сфере усыновления и защиты прав детей"*[100]. Osvojení dítěte-občana Ukrajiny cizincem na území třetí země za pomoci shodných orgánů státu, na jehož území bydlí dítě, je platné jen za souhlasu kompetentních orgánů výkonné moci, které provádí státní politiku v oblasti osvojení a ochrany práv dětí. Nejasný je orgán, kterého státu má dát tento souhlas: zda ten, jehož občanem je osvojitel nebo dítě, anebo kde probíhá samotný proces.

[100] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 282. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

Lze se domnívat, že jde o kompetentní orgány (Odbor) Ukrajiny, protože platnost osvojení, které proběhlo mimo Ukrajinu, je podstatné pro Ukrajinu, jejíž občan byl osvojen.

Ve věcech osvojení na území Ukrajiny rozhoduje ukrajinský soud.[101] Případ osvojení dítěte na území Ukrajiny cizincem, kdy dítě je cizincem nebo bez státní příslušnosti, probíhá dle právního řádu Ukrajiny.[102] Kontrola a evidence osvojených dětí se řídí dle jejích osobního zákona.[103] Za hájení zájmu a ochrana práv dětí, které jsou osvojeny cizinci a bydlí mimo území Ukrajiny, odpovídá konzulát, a to až do dosažení 18 let věku dítěte.[104]

Zajímavé je, že zákon Ukrajiny omezuje právo cizince na tajemství osvojení, a to v případě, kdy osvojitel je občanem státu, se kterým Ukrajina nemá smlouvy o právní pomoci nebo ve kterém proces osvojení není tajný.[105] Zde v určitých situacích vzniká obrovský prostor pro vznik kolize.

Osvojení může být zrušeno soudem pokud:

- je v rozporu se zájmem dítěte a zprostředkuje rodinnou výchovu;
- dítě má těžkou nevyléčitelnou nemoc, o které osvojitel nevěděl předem;
- vztah mezí osvojitelem a dítětem nebyl navázán, ačkoliv se o to osvojitel snažil.

Zrušení osvojení nemůže proběhnout v případě dosažení zletilosti dítěte, v případě protiprávního jednání osvojence nebo osvojitele ohrožuje život osvojence, osvojitele nebo jiných členů rodiny.[106]

Ukrajina v oblasti mezinárodní adopce spolupracuje s USA, Itálií, Francií, Kanadou, Španělskem, Nemeckem, Izraelem a dalšími. S uvedenými zeměmi má Ukrajina uzavřené dvoustranné smlouvy o spolupráci v oblasti mezinárodního osvojení.

[101] УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право, ст. 76. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-1.
[102] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 286. Режим доступа: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30418309#pos=1291;-50
[103] УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право, ст. 69. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-15
[104] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 287. Режим доступа: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30418309#pos=1291;-50
[105] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 285. Режим доступа: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30418309#pos=1291;-50
[106] УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України, ст. 238. Режим доступа: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30418309#pos=1291;-50

Shrnutí

Popsali jsme specifika norem právních řádů zvolených zemí stanovující podmínky a proces zprostředkování mezinárodní adopce. Uvedli jsme seznamy potřebných dokumentů, určených pro proces zprostředkování mezinárodního osvojení a popsali příklady některých možných kolizních situací.

3 ANALÝZA LEGISLATIVY V OBLASTI MEZINÁRODNÍ ADOPCE

Vybrané země Ukrajina, Rusko a Slovensko mají specifické požadavky v oblasti mezinárodní adopce. Legislativní ukotvení je výrazné pro danou zemi a specifikuje samotný proces mezinárodního osvojení. Zaměříme se na priority a rezervy fenoménu mezinárodní adopce.

3. 1 Analýza vybraných mezinárodních norem v oblasti mezinárodního osvojení

Za velmi důležité považujeme seznámení se základními mezinárodními dokumenty a iniciativami na ochranu dětí, které vyčleňují tři roviny spolupráce ve sféře mezinárodní adopce na půdě Evropské unie, Rady Evropy a Spojených národů.

<table>
<tr><th>Závazná mezinárodní legislativa</th><th>Nezávazná mezinárodní legislativa</th></tr>
<tr><td>Úmluva o právech dítěte, 1989.</td><td>Ženevské deklarace práv dítěte, 1924.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Evropská úmluva o osvojení, 1967,
Revidovaná Evropská úmluva o osvojení, 2008.</td><td>Deklarace práv dítěte, 1959.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Rezoluce OSN 41/85 o sociálních a právnických zásadách týkajících se ochrany dětí a blahobytu dětí.</td></tr>
<tr><td>Haagská úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, 1993.</td></tr>
<tr><td>Listina základních práv EU z roku 2009.</td><td>Listina základních práv EU, 2000 -2009.</td></tr>
</table>

Tabulka č. 6: Závazná a nezávazná legislativa na mezinárodní úrovni.[107]

Analyzované legislativní dokumenty můžeme rozdělit podle právní závaznosti, jako v tabulce č. 6. Z 9 rozebraných dokumentů aspektu mezinárodního osvojení se týkají 4, a to Rezoluce OSN 41/85, Evropská úmluva o osvojení, její revidovaná verze a Haagská úmluva. Mezi dalšími listinami, v nichž jsou popsána všeobecná práva dětí, je jdena, v níž se zmiňuje možnost mezinárodní adopce (Úmluva o právech dítěte, 1989).

[107] Tabulka je zpracována autorkou.

Ženevská konvence se věnuje právům dítěte z pohledu dítěte jako objektu péče a ochrany státu a lidstva. Deklarace práv dítěte mění pohled na dětí a jejích zájmy, od této doby jsou to plnoprávné subjekty vznikajícího systému ochrany dětí. Úmluva o právech dítěte stanoví opatření pro ochranu práv dětí a ze zájmu dětí činí prioritu. Listina základních práv EU rekapituluje předchozí legislativu.

Rezoluce OSN 41/85 poprvé popisuje řadu norem tykajících se doporučení v oblastí mezinárodní adopce. Haagská úmluva se stává univerzální mezinárodní smlouvou v oblasti mezinárodního osvojení. Zmiňuje garancii zachování zájmu dítěte, vznik systému mezinárodní spolupráce a zabezpečení uznání osvojení. Revidovaná Evropská úmluva stanoví postup a podmínky mezinárodní adopce.

Dvoustranné smlouvy o spolupráci v oblasti osvojení dětí jsou pokračováním mezinárodního pole ve sféře sociálněprávní ochrany dětí včetně úseku mezinárodního osvojení. Podobné smlouvy zároveň splňují podmínky uvedené v analyzované mezinárodní legislativě a přizpůsobují je k realizaci mezinárodní spolupráce v oblasti zprostředkování osvojení v souladu s vnitrostátními zákony konkrétních smluvních státu. Uvedené smlouvy úplně neřeší veškeré kolizní situace, které mohou vzniknout v procesu zprostředkování mezinárodního osvojení, ale mají za účel předcházet většině z nich. Smlouvy o spolupráci v oblasti osvojení dětí se tak stávají základní složkou v procesu mezinárodní adopce.

Na základě uvedené analyzy se přikláním k myšlemce Mgr. Daniela Hovorky o tom, že čím víc zemí se zapojí do řešení problému regulace mezinárodní adopce, tím "*víc se podaří sjednotit základní podmínky rozhodování o osvojení v rámci členských států RE, čímž se výrazně posílí rovněž právní jistota osvojovaných dětí i osvojitelů, ať už bude proces osvojení probíhat v kterémkoliv smloumvném státe"* [108]. Uvedená problematika se týká všech zemí světa, ne pouze členských zemí RE.

[108] HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení: 2. díl. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11. s. 11.

Kategorie	Evropská úmluva z roku 1967	Revidovaná Evropská úmluva z roku 2008
Shodná ustanovení	● pouze osvojení dětí mladších 18 let (které v době osvojení nedosáhly dle vnitrostátní legislativy zletilostí či neuzavřely manželství) ● o osvojení rozhoduje příslušný soud nebo správní orgán ● osvojení může být uskutečněno jen za předpokladu , že odpovídá nejlepším zájmům dítěte ● osvojení je právním institutem, které vytváří trvalý vztah mezí rodiči a dětmi (osvojitelem a osvojencem). ● souhlas matky k osvojení je platně udělen nejdříve po uplynutí šestí týdnu od narození dítěte (nejkratší lhůta).	
Okruh osob, které dávaji souhlas k osvojení	Souhlas matky a také souhlas otce u dítěte **pouze** z manželského sňatku.	Souhlas otce **bez ohledu** na skutečnost, zda se dítě narodilo v manželství nebo mimo něj.
Postavení dítěte v procesu osvojení	V rámci vyšetřování podmínek pro osvojení se musí zabývat i **názorem dítěte**	Nezbytný **souhlas** samotného dítěte (pokud dosáhne věku, kdy je schopno porozumět osvojení) nebo se přihlíží k jeho názorům a přáním v případě nedosažení uvedeného věku.
Minimální věk osvojitelů	**21-35** let	**18-30** let osvojitelů a věkový rozdíl mezi nimi a osvojencem 16 let.
Osvojitelé	osvojitelem může být **pouze** jednotlivec nebo dvě osoby **v manželském svazku**.	osvojitelem může být jednotlivec nebo dvě osoby různého pohlaví žijící v **manželském svazku nebo v registroveném partnerství**. Tudíž i páry stejného pohlaví (není to povinností pro členské státy).

Tabulka č. 7: Porovnání Evropské úmluvy a Revidované evropské úmluvy.[109]

Dle oficiálních veřejně přístupných informací z webových stránek RE revidovanou Evropskou úmluvu ratifikovala ze zvolených státu jen Ukrajina.[110] ČR se aktivně podílela na vypracování revidované verze Evropské úmluvy. Přesto ji neratifikovala, ačkoliv tomu nebrání žádná jiná vnitrostátní legislativa.

[109] Tabulka je zpracována autorkou na zakladě HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10. s. 22-24. a HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení: 2. díl. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11. s. 7-11.

[110] Stav na 1. května 2018 dle údajů oficiální webové stránky Rady Evropy. Dostupné z: https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/202/signatures?p_auth=6KhATx3o.

Připojení k Evropské úmluvě brání vklady článků 2. a 27. Článek 2 zní: "*Chaque Etat Partie adopte les mesures législatives ou autres qui se révèlent nécessaires pour assurer la conformité de sa législation aux dispositions de la présente Convention et notifie au Secrétaire Général du Conseil de l'Europe les mesures prises à cette fin*"[111]. Článek 27 navazuje: "*Aucune réserve n'est admise à l'égard de la présente Convention sauf en ce qui concerne les dispositions de l'article 5, paragraphe 1, alinéa b, de l'article 7, paragraphe 1, alinéas a.iiet b, et de l'article 22, paragraphe 3*"[112]. V první řadě se dotýká použití zásad. Každý smluvní stát má přijmout takovou legislativu a jiná opatření, která jsou nezbytná pro zajištění uvedeného dokumentu, a jejich právní řády musí být v souhladu s danou úmluvou. K dane úmluvě nelze vznést výhrady, pokud nejde o ustanovení některých částí článků 5, 7 a 22 (souhla k osvojení, podmínky osvojení, přístup k informacím a jejich zpřístupnění). Pro některé státy to znamená, že pro zajištění Revidované evropské úmluvy musí kompletně změnit své právní řády.

Tak například v čl. 7 je uvedeno, že osvojitelem mohou být dvě osoby stejného pohlaví žijící v registroveném partnerství, pokud uvedený institut ve smluvním státě existuje. V Rusku není povolené registrované partnerství osob stejného pohlaví. Na první pohled se pro Rusko dá vzniklá situace poněkud jednoduše řešit za pomoci výhrad, které se jsou obsaženy v čl. 27. Pro uvedený stat je podobný druh soužití vyloučen z lealizace procesu osvojení. Nicméně v dané siruaci na území Ruské federacy není možné uznání rozhodnutí o osvojení, které bylo přijato v cizině, kde existuje registrované partnerství. Uvedený problém Revidovaná evropská úmluva neřeší, protože neobsahuje kolizní normy, což s velkou pravděpodobnosti braní v podpisu a ratifikaci i ostatním zvoleným státům s výjimkou Ukrajiny.

Poté, co jsme rozebrali vývoj světové legislativy v oblasti mezinárodní adopce, je nutné se zamyslet nad problemy a vyhlídkami rozvoje institutu mezinárodního osvojení. Pro uvedený účel byla vytvořena následující tabulka SWOT-analýzy.

[111] ETS N 202. Convention européenne en matière d'adoption des enfants (révisée). Strasbourg, 27.XI.2008. Article 2. Dostupné z: https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680084823

[112] ETS N 202. Convention européenne en matière d'adoption des enfants (révisée). Strasbourg, 27.XI.2008. Article 27. Dostupné z: https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680084823

S *(vnitřní silné stránky)*	**W** *(vnitřní slabé stránky)*
1. Vysoký **sociální význam** výsledků mezinárodního osvojení. 2. Mezinárodní adopce je v celku běžným způsobem **ochrany práv** dětí bez rodičovského zaopatření. 3. Mezinárodního osvojení probíhá **jen v zájmu dětí** a dodržení jejich práv. 4. V případě nemožností **najit novou rodinu** v zemí původu má dítě příležitost učinit tak v zahraničí.	1. Mezinárodní adopce je **znevýhodněna** oproti vnitrostátní, protože pří takovém osvojení dítěte je vychováváno rodiči přináležejícím ke zcela neznámému etnickému a kulturnímu prostředí. 2. Vyskytují se případy **týrání dětí** osvojenými občany cizích států. 3. **Nedostatky** právního rámce ve věcech mezinárodního osvojení.
O *(vnejší možnosti)*	**T** *(vnejší hrozby)*
1. **Možnost** svěření dítěte do osvojení občanům cizích států, pokud není možné najít vhodné rodiče v zemi původu. 2. Realizace **práva dítěte** na život a výchovu v rodině. 3. **Spolupráce** s veřejnými organizacemi, centry dobrovolníků a jinými organizacemi, poskytujícími pomoc v otázkách mezinárodní adopce.	1. Nedostatečná úroveň informačního pokrytí v otázkách mezinárodního osvojení; 2. **Málo účinná opatření** zaměřená na dohled nad adopcí dětí cizími občany a nedokonalost ochranných prvků. 3. Značný počet mezinárodních dvoustranných smluv o záležitostech mezinárodního osvojení n**eumožňuje přesnou regulaci** procesu adopce se zahraničním prvkem.

Tabulka č. 8: SWOT-analýza problémy a vyhlídky rozvoje institutu mezinárodního osvojení.[113]

Z tabulky č. 8 je zřejmé, že vnitřní a vnější komponenty se nachází v průměrné rovnováze, stejně tak i silné a slabé stránky. To znamená, že mezinárodní osvojení zůstává jednou z nejdiskutabilnějších témat, ke kterému ve svetě doposud nebylo zaujato jednoznačné stanovisko.

[113] Zpracováno autorkou na základě vlastní diplomové práci.

Dle výsledků dosažených za pomoci SWOT-analýzy je možné učinit následující závěry:

1. Institut mezinárodního osvojení **bude** pokračovat ve svém vývoji.
2. Existuje řada států se **zájmem o mezinárodní adopci** jako o účinný způsob realizace práva dítěte na život v rodině.
3. Existuje spousta mezinárodních dohod o spolupráci v oblasti zprostředkování mezinárodního osvojení, které **se snaží řešit** vznikající kolizní situace.
4. Institut mezinárodní adopce má stále **sociální hodnotu** a význam.

3. 2 Analýza vybraných statistických údajů zvolených zemí ve sféře mezinárodní adopce

Statistické údaje v oblasti mezinárodního osvojení jsou veřejné přístupné, srovnáme tedy průměrný počet případů mezinárodní adopce s vnitrostátní adopcí. Na základě statistických údajů internetového projektu ministerstva školství a vědy RF ‘Усыновление в России’(Osvojení v Rusku) byly vypracovány následující grafy a tabulky.

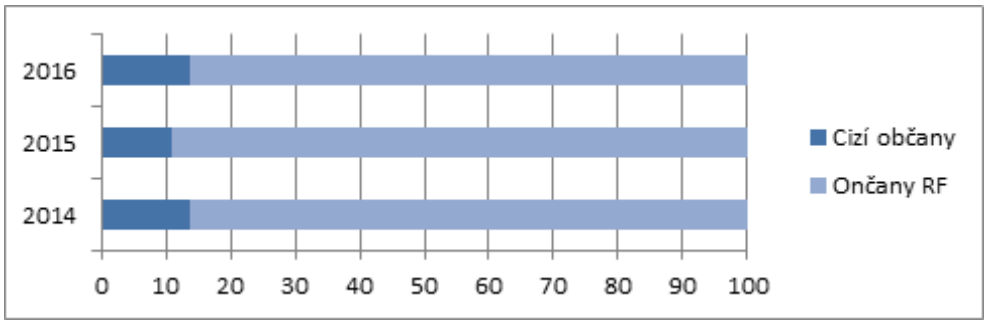

Graf č. 1: Procentní počet případů osvojení v RF dle statistických údajů internetového projektu ministerstva školství a vědy RF ‘Усыновление в России’ za dobu 2014-2016.[114]

Dle grafu č. 1 můžeme vidět, že mezinárodní adopce v RF nepřesahuje 15 % celkového počtu případů osvojení a je průměrně stabilní. V uvedeném tříletém období nejčastěji adoptovali dětí-občany RF osoby s jiné státní příslušností, a to je zejména Itálie, Španělska, Francie a Německa. Podíl těchto států na osvojení dětí-občanů RF je uveden v grafu č. 2 (viz. str. 53) a tabulce č. 9 (viz. str. 54).

[114] Zpracováno autorkou na základě statistických údajů internet-projektu ministerstva školství a vědy RF ‘Усыновление в России’ za dobu 2014-2016. Dostupné z: http://www.usynovite.ru/

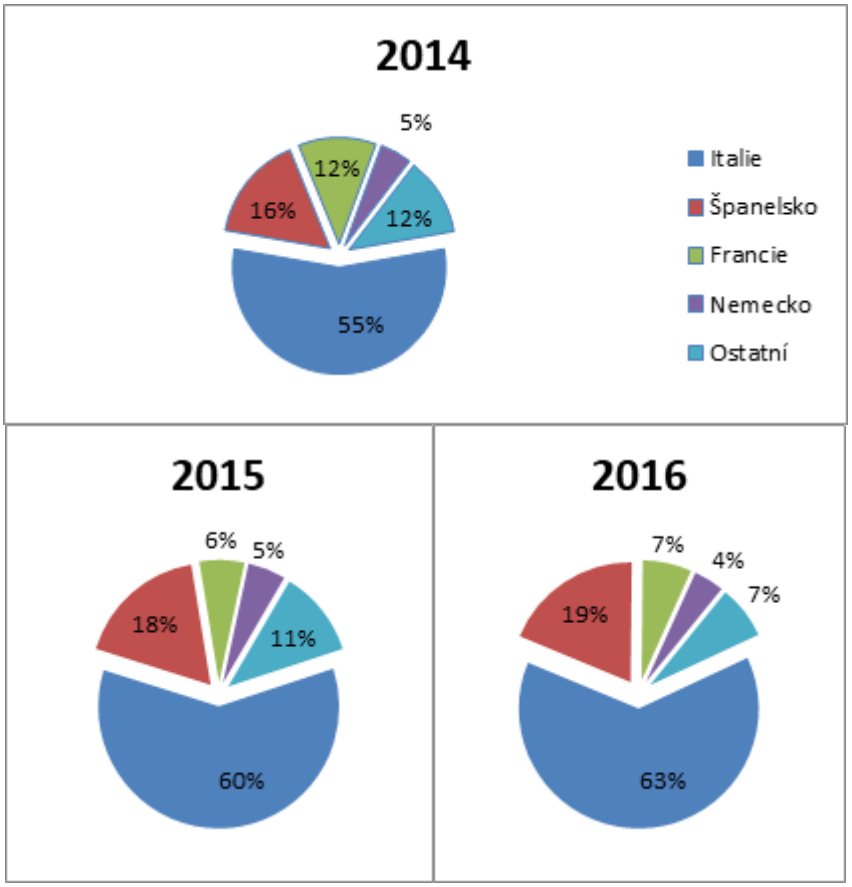

Graf č. 2: Procentní počet případů osvojení dětí v RF občany některých zvolených zemí dle statistických údajů internetového projektu ministerstva školství a vědy RF 'Усыновление в России' za dobu 2014-2016.[115]

Graf č. 2 znázorňuje, že více než polovinu celkového počtu případů osvojení dětí v RF občany cizích států tvoří případy s italskými osvojiteli. Pokud sledujeme státy EU, které byly zvoleny pro účel diplomové práce, zjistíme, že s Francií je stále aktivní pravidelná spolupráce v oblasti mezinárodní adopce. Spolupráce s Rakouskem se za sledované tříleté období vyskytla jen jednou v roce 2014, a to ve dvou případech. Proto Rakousko zapadlo v grafu č. 2 mezi ostatní státy. K ostatním zemím dále patří Izrael, Malta, Slovinsko, Belgie a další. Případy osvojení dětí v RF státními příslušníky Česka, Polska, Slovenska a Ukrajiny se ve sledovaném období vyskytují. V případě ČR a SR uvedená skutečnost není překvapivá, jelikož jejích spolupráce v oblasti mezinárodní adopce probíhá jen se státy, které ratifikovaly Haagskou úmluvu a s kterými mají dvoustranné smlouvy.

[115] Zpracováno autorkou na základě statistických údajů internet-projektu ministerstva školství a vědy RF 'Усыновление в России' za dobu 2014-2016. Dostupné z: http://www.usynovite.ru/

Stát	2014	2015	2016
Italie	576	446	307
Španelsko	167	131	92
Francie	123	45	32
Nemecko	49	38	20
Ostatní	123	86	35
Celkem	1038	746	486

Tabulka č. 9: Počet případů osvojení dětí v RF občany zvolených zemí dle statistických údajů internetového projektu Ministerstva školství a vědy RF 'Усыновление в России' za dobu 2014-2016.[116]

Z uvedene tabulky č. 8 vyplývá, že klesá počet případů osvojení dětí v RF občany cizí země. Klesajicí zájem o osvojení dětí z RF může být spojen s politickými názory občanů jiných států, jako reakce na zúčastnení Ruska v rozsáhlém konfliktu s Ukrajinou. Další příčinou může být fakt, že řáda subjektů RF v roce 2014 úplně odmítla spolupracovat v oblasti mezinárodní adopce.

Ve 20 regionech může být osvojení **jen vnitrostátním**. Jedná se oBelgorodskou, Brjanskou, Ivanovskou, Kostromskou, Kurganskou, Kurskou, Magadanskou, Murmanskou, Orenburžskou, Penzinskou, Pskovskou, Samarskou, Sachalinskou, Tjumenskou, Uljanovskou oblast, Krasnodarský kraj, respubliky Mordovija, Altaj, Chakasija, Tyva. Z 85 subjektů RF uvedené regiony představují zhruba ¼. To je výsledkem veřejného negativního mínění ruských občanů po událostech z předchozí etapy (selhání spolupráce s USA).[117]

Je známo, že případy mezinárodního osvojení stále tvoří stabilní procento z celkového počtu případů osvojení dětí v RF, což vyplývá z grafu č.1 (viz. str. 52).

[116] Zpracováno autorkou na základě statistických údajů internet-projektu ministerstva školství a vědy RF 'Усыновление в России' za dobu 2014-2016. Dostupné z: http://www.usynovite.ru/

[117] ЗИМИНА, Е. В., ВИТЬКО, О. В. Международное усыновление в российской системе устройства детей-сирот и детей оставшихся без попечения родителей: проблемы функционирования и развития. *Baikal Research Journal электронный научный журнал Байкальского государственного университета,* Иркутск, 2017. Т. 8, № 1. ISSN 2411-6262

Osvojení	**2014**	**2015**	**2016**
Vnitrostátní	144	134	97
Do ciziny	7	7	6
Celkově	151	141	103

Tabulka č. 10: Počet případů osvojení dle údajů Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny za dobu 2014-2016. [118]

Na Slovensku od roku 2010 dle údajů Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny postupně klesá počet vnitrostátního osvojení, a to z 250 případů v 2010 na 97 případů v roce 2016. Počet mezinárodních osvojení rovněž poklesl, ačkoliv z grafů (viz. příloha č. 1.) vyplývá, že klesání nebylo postupné.

Stát	**2014**	**2015**	**2016**
Holandsko	4	10	3
Malta	-	4	-
Monako	-	2	-

Tabulka č. 11: Počet případů svěření dětí do předadopční péče budoucím osvojitelům s pobytem mimo území SR dle údajů Centra za období 2014-2016.[119]

[118] Tabulka je vypracovaná autorkou dle Vybrané štatistické ukazovatele: Počet osvojených detí. In: Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny [online]. Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/SSVaR/OVOZ/statisticke_ukazovtele/vyvoj_osvojovanie_2017.pdf

[119] Tabulka vypracovaná autorkou na základě vlastní korespondence s Centrem pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže.

Dle údajů Centra není zjevné, kam přesně za sledovanou dobu odešly osvojené děti, protože údaje o předadopční péči neříkají nic o tom, zda došlo ke konečnému rozhodnutí o osvojení. Přesto je jasné, že občané Holandska mají největší podíl na osvojení slovenských děti.

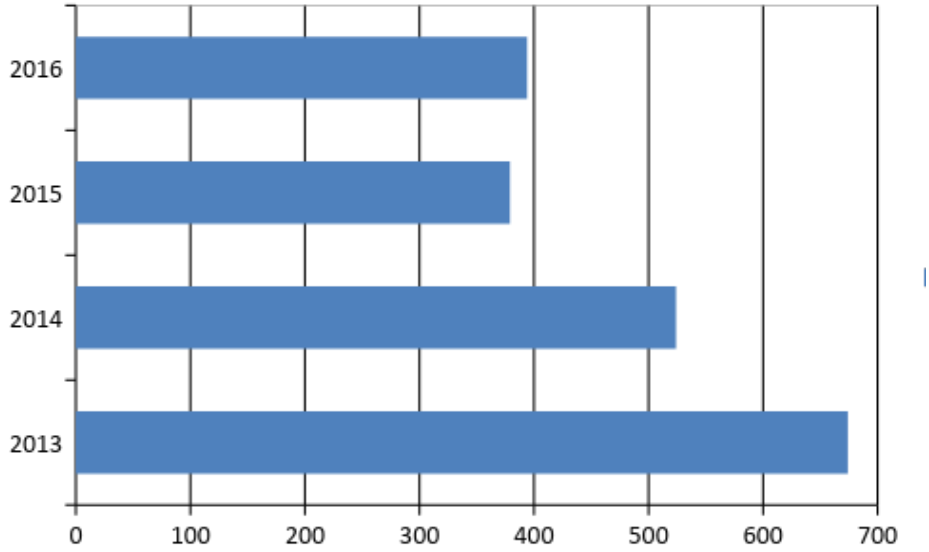

Graf č. 3: Počet případů mezinárodního osvojení v Ukrajině za období 2013-2016.[120]

Dle údajů Ministerstva sociální politiky Ukrajiny je zjevné, že zájem o osvojení ukrajinských děti klesá. Nepodařilo se zjistit, do kterého ze států jsou děti-občané Ukrajiny nejčastěji osvojovány. Dá se předpokládat, že většinu případů představují občané USA, Francie a Itálie. Přesto, že Ukrajina je výrazně menší stát než Rusko, počet případů mezinárodního osvojení je docela podobný, což poukazuje na větší podíl ukrajinských sirotků než ruských.

Když se zamyslíme, proč je o ruské a ukrajinské dětí v zahraničí stále velký zájem, ač se tomu vnitrostátní legislativa snaží bránit, můžeme uvést dvě shodné roviny:

- jednotná evidence děti-sirotků a děti bez zaopatření rodičů,
- způsoby volby dětí budoucími osvojiteli.

[120] Tabulka je vypracována autorkou na základě článku Сколько украинских детей усыновили иностранцы: статистика. In: Информационно-аналитический портал Харьковские известия [online]. Dostupné z: http://izvestia.kharkov.ua/on-line/20/1264027.html

Jediná evidence děti-sirotků a dětí bez zaopatření rodičů v Rusku a na Ukrajině dává větší možnosti volby pro osvojitele ze zahraniči oproti Slovensku, kde je zvlášť vedena evedence děti, pro které bylo rozhodnuto o mezinárodné osvojení.

Slovensko volí vhodnou rodinu pro dítě vhodné k mezinárodnímu osvojení, což je názorný příklad toho, jak stát pečuje o své nezletilé občany. Pro návázaní kontaktu osvojitele a osvojence je určen institut předadopční péče. V případě Ruska a Ukrajiny si budoucí osvojitelé sami mohou volit dítě, které jsou ochotni přijmout do své rodiny. To je z pohledu uchazečů o osvojení evidentní výhodou.

Z výše uvedeného vyplývá jen odůvodnení zájmů zahraničních osvojitelů, nikoliv správnost systému náhradní rodinné péče. Možnosti volby dítěte v Rusku a Ukrajině jsou větší než na Slovensku. Otázkou zůstava, jaké je procento neúspěšných případů mezinárodní adopce ve zvolených státech.

3. 3 Analýza vnitrostátní legislativy zvolených zemí v oblasti mezinárodního osvojení

Následující tabulky byly sestaveny za účelem shrnutí totožných a zvláštních právních norem zprostředkování mezinárodního osvojení v Rusku, Ukrajině a na Slovensku. Analýza vychází ze dvou skupin kategorii: podmínky pro mezinárodní osvojení a samotný proces. Podminky pro mezistátní adopce, které se týkají osob v procesu zprostředkování, jsou seřazeny do 7 kategorii. Dále následuje skupina tvořená 9 kategoriemi, které zahrnují základní pozice výkonu činností v oblasti mezinárodního osvojení.

<table>
<tr><th>Kategorie pro srovnávání</th><th>Ruská federace</th><th>Ukrajina</th><th>Slovenská republika</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Evidence údajů o dětí bez rodičovského zaopatření</td><td colspan="2">Údaje o dětech bez rodičovského zaopatření jsou uchovávány v jednotné evidenci. V každém konkrétním případě bude vhodnost mezinárodního osvojení posouzena kompetentními orgány.</td><td rowspan="2">Vedeny dvě evidence:
● evidence dětí vhodných pro osvojení (OSPODaSK)
● evidence dětí vhodných pro mezinárodní adopci (Centrum)</td></tr>
<tr><td>Federální banka údajů o dětech</td><td>Centralizovaná evidence</td></tr>
<tr><td>Věkové omezení pro děti, které mohou být osvojeny do zahraničí</td><td>Jakékoliv dítě splňující podmínky mezinárodního osvojení.</td><td>● dítě ve věku 5-17 let,
● dítě ve věku do 5 let se závažnýmonemocněním.</td><td>Jakekoliv dítěte splňující podmínky mezinárodního osvojení.</td></tr>
<tr><td>Osoby, které nemohou být osvojiteli</td><td colspan="3">● osoba nesveprávná nebo častečné nesvepravná;
● osoba zbavená nebo omezená v rodičovskýh právech;
● osoba, která byla zproštěna výkonu pěstounské péče;
● bývalý osvojitel, jehož vinou bylo osvojení zrušeno;
● osoba nezpůsobilá k výkonu náhradní rodinné péče na základě výpisu z trestního rejstříku;
● osoba nezpůsobilá k výkonu náhradní rodinné péče na základě zprávy o zdravotním stavu;
● osoba bez příjmů, které umožňují zajistit pro osvojence životní minimum.</td></tr>
</table>

Tabulka č. 12: Srovnání podmínek mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(záčatek)*.[121]

[121] Tabulka je zpracována autorkou.

Kategorie pro srovnávání	Ruská federace	Ukrajina	Slovenská republika
Osoby, které nemohou být osvojiteli	● osoby bez přístřeší, ● **občané USA**, ● **osoby stejného pohlaví** v manželském registrovaném vztahu, ● svobodné osoba ze státu, kde jsou podobné sňatky umožněny.	● Osoby, které jsou registrovány nebo **léčeny v** psychoneurologických nebo narkologických **zařízeních**, ● osoby **závislé na alkoholických nápojích** nebo omamných látkách; ● osoby, které mají **cizí státní příslušnost a které nejsou ženatí/vdané**, ● osoby bez státní příslušnosti. ● osoby, které se oženily/vdaly za osobu nesplňující výšeuvedené podminky.	**Osoby, které nedokončily přípravu** k výkonu náhradní rodinné péče do 1 roku od okamžika podání žadosti o zařazení do evidence žadatelů o osvojení;

Tabulka č. 12: Srovnání podminek mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(pokračování)*.[122]

[122] Tabulka je zpracována autorkou.

<table>
<tr><th>Kategorie pro srovnávání</th><th>Ruská federace</th><th>Ukrajina</th><th>Slovenská republika</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Souhlas rodiče dítěte k osvojení</td><td>● V případě osvojení dítěte do 16 let věku.
● Souhlas konkrétní osobě nebo ne.
● Jen po porodu.</td><td>● Jen po dosažení 2 měsíců věku dítěte.
● Pokud jsou rodiče nezletilí, je nutný souhlas jejich rodičů.</td><td>Je vyžadován.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Souhlas může být prohlášen v průběhu soudního jednání.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="3">● Do okamžika rozhodnutí rodiče mohou vzít svůj souhlas zpátky.
● Souhlas je písemný a ověřený.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Osvojení bez souhlasu rodičů dítěte</td><td colspan="3">Je možné pokud rodiče:
● jsou prohlášeni soudem za nesvéprávné,
● jsou zbavení rodičovské zodpovědnosti,
● v průběhu půl roku nebydlí spolu s dítětem a vyhýbají se výchově a výživnému</td></tr>
<tr><td colspan="2">● nejsou známi či byli prohlášeni soudem za nezvěstné.</td><td>● zemřeli</td></tr>
<tr><td>-</td><td colspan="2">● do dvou měsíců po narození dítěte si jej nevyzvedli pro vychovu do své rodiny nebo o něj neprojevili zájem.</td></tr>
</table>

Tabulka č. 12: Srovnání podmínek mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(pokračování)*.[123]

[123] Tabulka je zpracována autorkou.

Kategorie pro srovnávání	Ruská federace	Ukrajina	Slovenská republika
Souhlas dítěte ke svému osvojení	Pokud dítěte dosáhlo věku **10 let**.	V případě, že dítěte **je shopné posoudit** skutečnost osvojení, je zapotřebí jeho souhlas.	
	V případě, že osvojenec žije v rodině osvojitele do soudního rozhodnutí a **považuje je za své rodiče,** souhlas není nutný.		-
Souhlas dalších osob k osvojení	Pěstoun nebo osoba pečující; vzdělávácí, lékařské, sociální a jiné organizace, v nichž dítě pobývá.		Souhlas opatrovníka
	-	Pokud soud prohlásí, že osvojení dítěte je v jeho zájmu, souhlas výše uvedených osob není nutný.	-

Tabulka č. 12: Srovnání podmínek mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(ukončení)*.[124]

[124] Tabulka je zpracována autorkou.

V otázkách evidence dětí bez rodičovského zaopatření a souhlasu dalších osob k osvojení v případě Ruska a Ukrajiny jsou zcela podobné položky. Souhlas dítěte ke svému osvojení v Rusku je více konkrétní než v případě Ukrajiny a Slovenska, ale existuje více společných rysů mezi Ruskem a Ukrajinou. Podmínky věkového omezení pro děti, které mohou být osvojeny do zahraničí, jsou podobné na Slovensku a v Rusku, Ukrajina více v dané otázce zahraniční osvojitele více omezuje. Základ východisek ohledně osob, které nemohou být osvojiteli, je u zvolených zemí definitivně stejný, ale u Ukrajiny je více rozšířen seznam podobných osob kvůli podmínkam pro jejich manžele. V případě osvojení dítěte bez souhlasu rodičů je základ stanovisek zvolených států podobný, je však evidentní zřejmě, že Ukrajina více tíhne ke Slovensku.

Kategorie pro srovnávání	Ruská federace	Ukrajina	Slovenská republika
Směr procesu adopce	Přijímající stát Stát původu		Stát původu
Právní řád řízení procesu adopce	Dle právního řádu státu, jehož občanem je **osvojitel.**	**Fakticky** dle právního řádu státu, jehož občanem je **dítě.** Ačkoliv existují ustanovení o použití právního řádu státu, jehož občanem je osvojitel.	
Rozhodující role soudu v procesu adopce	Ve věcech mezinárodního osvojení rozhoduje soud státu, občanem kterého je **dítě** (na jehož území probíhá zprostředkování adopce).		

Tabulka č. 13 Srovnání procesu zprostředkování mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(záčatek)*.[125]

[125] Tabulka je zpracována autorkou.

Kategorie pro srovnávání	Ruská federace	Ukrajina	Slovenská republika
Uznání rozhodnutí o osvojení zahraničního soudu	V případě **osvojení dítěte-občana státu původu na území jiného státu** se rozhodnutí o osvojení zahraničního soudu považuje za platné pokud:		
	Existuje souhlas k osvojení od kompetentního orgánu výkonné moci.		dítě nebo alespoň jeden z osvojitelů **je slovenský občan;** rozhodnutí **není pravomocné** nebo vykonatelné ve státě, v němž bylo vydáno; uznání **není v rozporu** s e slovenským veřejným pořádkem.
Činnost organizace zprostředkovatele adopce	Činnost organizace zprostředkovatele adopce je **zakázána**.		
Pověřená organizace v procesu zprostředkování adopce	Pověřenou organizací je **státní orgán,** který je oprávněn ústředním orgánem k výkonu činnost v oblasti osvojení dětí .		
	A to včetně přípravy uchazečů o osvojení.		**Nestátní akreditovaná organizace** může provádět přípravu uchazečů o osvojení.

Tabulka č. 13: Srovnání procesu zprostředkování mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(pokračování)*.[126]

[126] Tabulka je zpracována autorkou.

Kategorie pro srovnávání	Ruská federace	Ukrajina	Slovenská republika
Předadopční péče	Není		Může být
Tajemství osvojení	Je **chráněno** zákonem. Osoby zučastnené procesu osvojení musi dodržovat mlčenlivost.	Tajemství osvojení je **omezené** pro osvojitele-občany státu, se kterým Ukrajina nemá uzavřenou smlouvu.	Pokud má **osvojenec zájem,** osvojitelé mu mohou zprostředkovat přístup k informacím o jeho rodičích.
Zrušení osvojení	Pokud ve výsledku je adopce ze závažných důvodů v rozporu se zájmem dítěte.		
	Osvojení se ruší bez ohledu na státní příslušnost osvojitele.	• dítě má těžkou nevyléčitelnou nemoc, o které osvojitel nevěděl předem, • vztah mezi osvojitelem a dítětem nebyl navázán. • protiprávní jednání osvojence nebo osvojitele ohrožuje život osvojence, osvojitele nebo jiných členů rodiny.	Do uplynutí půl roku ode dne platnosti rozhodnutí o osvojení.

Tabulka č. 13: Srovnání procesu zprostředkování mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska *(ukončení)*.[127]

[127] Tabulka je zpracována autorkou.

Byla identifikována plná shoda u zvolených zemí v řešení otázek v procesu adopce o rozhodující roli soudu, o činnosti organizace zprostředkovatele adopce a o zrušení osvojení. Také jsou shodné pozice v uznání rozhodnutí o osvojení zahraničního soudu, ale Slovensko uvádí více podmínek. K uvedenému dodáme, že Slovensko v procesu zprostředkování adopce odlišuje použitím pověřených organizací a předadopční péče. Oproti Slovensku je v Rusku a na Ukrajině mezinárodní adopce směřovaná jak do zahraničí, tak i z ciziny. V otázce použití právního řádu určitého státu v řízení procesu adopce dle legislativy zvolených zemí se přiznává stát původu osvojitele, jenže rozsáhlé výjimky u Ukrajiny a Slovenska fakticky vedou k ustanovení o použití právního řádu státu, jehož občanem je osvojenec. Mezi ostatním Ukrajina vyniká v omezení tajemství osvojení.

Ze srovnávaných tabulek vyplývá, že ruský a ukrajinský právní řád mají stejný základ. Duvodem je historický vývoj našich bratrských společností. Přesto jsou viditelné rozdíly v kategorii podmínek mezinárodního osvojení. Právní řád Slovenska se značně líší oproti ruskému, ale existuje široké pole stejných východisek pro tři zvolené státy.

Nejvíc specifických podmínek je uvedeno ve vnitrostátní legislativě Ukrajiny. Její právní řád je směřován k vysokému omezení odchodu dětí-občanů do ciziny. Vnitrostátní legislativa Slovenska je více tolerantní, přesto je zřejmé, že se snaží maximálně prosadit právo dětí-občanů vyrůstat v rodinném prostředí, a to i v zahraničí. Ruský právní řád je méně tolerantení než slovenský, ale více striktní než ukrajinský.

Právní řády zvolených zemí s ohledem na mezinárodní legislativní pole upřesnují své stanovisko k problematice mezinárodní adopce. Může se zdát, že regulace právních norem o osvojení je v uvedených státech podobná, ale odlišný vývoj práva ve zvolených státech se podepsal na určitých zvláštnostech. Řešení případů mezinárodního osvojení vyplývající z jejich vnitrostátních legislativ vychází nejen z ochrany zájmů dítěte, ale v první řadě ochrany práv svého občana.

Právní řád RF se snaží podchytit různorodé situace, a to nejen takové, které mohou vést ke kolizím. Právní regulace standardních a často nestandardních případů je spojena s rozmanitostí společnosti samotného Ruska. Proto se vnitrostátní legislativa věnuje i zvláštním situacím, ke kterým může dojít. Přesto je v určitých otázkách právní řád RF poměrně kategorický a rázný, jako např. osvojení do USA, osvojení dítěte občany stejného pohlaví.

Slovensko se snaží ve svém právním řadu v oblastí mezinárodního osvojení směřovat jakýkoliv případ adopce k jednomu řešení, a tím se snaží vyhnout vzniku kolize v rámci daného procesu. Právní regulace mezinárodního osvojení je docela stručná a jasná. V právních normách je zřetelné soustředění na dítě-občana, což je spojeno s faktem, že Slovensko je jen státem původu. Na to navazuje také určitá cykličnost jeho vnitrostátní legislativy.

Právní řád Ukrajiny je zcela podobný ruskému. Ale právní regulace otázek mezinárodní adopce je z části chaotická. Právní normy v oblastí osvojení jsou příliš všeobecné, málokdy výstižné. Proces zprostředkování mezinárodního osvojení dle vnitrostátní legislativy Ukrajiny je komplikovaný. Přesto existuje stálý zájem o spolupráci s touto zemí v oblasti mezinárodní adopce.

Žádný právní řád nemůže úplně zabránit vzniku kolize. Vnitrostátní legislativa země především chrání práva a zájmy svých občanů. Tolerance práv a zájmů občanů jiných států v oblasti mezinárodního osvojení se projevuje ve dvoustranných smlouvách o spolupráci. To vše se děje s ohledem na mezinárodní normy regulace procesu osvojení.

Nelze konstatovat, které legislativní zakotvení právních norem mezinárodní adopce u zvolených států je lepší. Každý právní řád má právo existovat a řešit mezinárodní osvojení na základě svého vývoje, formování a místa v dějinách práva. Podstatné je, jakým způsobem bude vypracována **smlouva o spolupráci** v oblasti mezinárodní adopce, která má spojit dva odlišné právní řády. Slovensko nemá smlouvu o spolupráci v oblasti mezinárodního osvojení s Ukrajinou ani s Ruskem. Rusko nemá zvlášť smlouvu o spolupráci s Ukrajinou, ale mezinárodní adopce mezi nimi probíhá na základě úmluvy o právní pomoci a právních vztazích ve věcech civilních, rodinných a trestních, která byla podepsána v Minsku 22. ledna 1993 členy Společenství nezávislých státu.

Shrnutí

V kapitole byl analyzován současný stav mezinárodní spolupráce Slovenska, Ruska a Ukrajiny v oblasti mezinárodního osvojení, byla provedena analýza současného stavu legislativního ukotvení v dané oblasti, a to na úrovni světové i vnitrostátní. Adekvátní pozornost byla věnována specifickým zvláštnostem právních norem. Součástí kapitoly bylo zpracování statistických dat, která doplnila potřebné údaje.

ZÁVĚR

Je dobře, že rodina ve světě ještě má hodnotu. Všechno, co dělá lidi, zajisté vychází z jejích rodinného prostředí, ať si to člověk uvědomuje nebo ne. Bohužel z různých důvodů, buď osobních nebo životních, rodiče ne vždy mohou plnit své poslání. A tak dětí zůstávají bez zaopatření rodinné péče. Výchovu uvedených dětí bere na svou zodpovědnost stát. Nicméně stát sám nemůže nahradit rodinnou péči. Proto stát zprostředkuje náhradní péči prostřednictvím pěstounské péče či osvojení. V případě, že pro dítě není možné najít náhradní rodinu v státu jeho původu, objevuje se možnost zprostředkování mezinárodní adopce.

Ve své práci jsem se věnovala tématu zprostředkování mezinárodního osvojení na příkladu zvolených zemí: Ruska, Ukrajiny a Slovenska. Hlavní a dílčí cíle byly naplněny.

Proces globalizace na nás klade nároky, ať už v ekologii, politice anebo v rodinných vztazích. Ve druhé polovině 20. století svět započal proces unifikaci legislativních norem na mezinárodním právním poli. Mezinárodní adopce je zvláštní institut světového rodinného práva. Ačkoliv nadstátní organizace jako RE, OSN, EU a další vynakládají velké úsilí na zpracování jednotných podmínek zprostředkování mezinárodního osvojení, přesto se uvedený institut stále řídí kolizními normami. Je tomu tak proto, že pro státy není snadné dobrat se jednotného řešení, které by vyhovovalo všem bez výjimek.

V současnosti hovoří o sjednocení, ale každá zem je unikátní díky své historii, kultuře a lidem. Žádná z nich nechce ztratit svou identitu, což se zrcadlí v oblasti práva. Institut mezinárodní adopce je zachycen ve vnitrostátních právních řádech. Ale každý stát má svůj názor ohledně podmínek či samotného procesu. Právní kolize vzniká v okamžiku, kdy dva státy s odlišnými právními řády chtějí vyřešit případ mezinárodní adopce. V uvedené situaci vnitrostátní právní normy jsou odlišné a mezinárodní legislativa je příliš všeobecná. Při zkoumání shodných a odlišných stanovisek v otázkách zprostředkování mezinárodního osvojení u zvolených zemí a po rozboru jejich podmínek a východisek v oblasti vzájemné spolupráce jsem došla k závěru, že vnitrostátní legislativa, která se ohlíží na mezinárodní právní ustanovení, nemůže překročit kolize vznikající při styku dvou odlišných právních řádů.

Hlavním pomocníkem v otázkách řešení mezinárodního osvojení jsou dvoustranné smlouvy mezi konkrétními státy. Dané smlouvy mají proti mezinárodní legislativě tu výhodu, že nehledají všeobecné podmínky pro všechny země, ale řeší se konkrétní postupy spolupráce v oblasti mezinárodní adopce pro konkrétní státy, které je uzavírají. Úspěch mezinárodního osvojení záleží na detailním vypracování dvoustranné smlouvy o spolupráci v uvedené oblasti.

Dle mého názoru je téma mezinárodní adopce zcela nevyčerpatelné a mnohohranné. Aktuálnost problému spolupráce v dané oblasti si udržuje své postavení díky vysoké sociální hodnotě fenoménu mezinárodního osvojení.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Aleksandra Tcyganova
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Mezinárodní adopce
Název v angličtině:	International adoption
Anotace práce:	V dané práci je pozornost soustředěna na analýzu procesu mezinárodního osvojení. Spolupráce v oblasti mezinárodní adopce je charakterizována na základě řady mezinárodních legislativních dokumentů. Při analýze legislativního zakotvení jsou popsány nejen specifické rozdíly, ale i shodná východiska. Práce popisuje proces zprostředkování mezinárodního osvojení ve zvolených zemích.
Klíčová slova:	Mezinárodní adopce, osvojitel, osvojenec, děti bez zaopatření rodičů, sociálne-pravní ochrana děti, smlouva o spolupráce, mezinárodní legislativa, vnitrostátní právní řád.
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the analysis of the international adoption process. It was possible to characterize the nature of this type of cooperation by examining multiple international legal documents. As a result of the analysis of the legal principles it is evident that they have similar base but differ in specific points. The thesis also contains description of the international adoption process in certain chosen countries.

Klíčová slova v angličtině:	International adoption, adoptive parent, adopted child cooperation agreement, international legislation, national legal principles
Přílohy vázané v práci:	**Příloha č. 1:** Vybrané štatistické ukazovatele: Počet osvojených detí. (Slovensko) **Příloha č. 2:** VZOR – Dotazník žadatela, občana Slovenskej republiky o osvojení, pestúnsku starostlivost (Slovesko) **Příloha č. 3:** VZOR – Dotazník fyzickej osoby, ktorá má záujem stat sa pestúnom alebo osvojitelom (Slovensko) **Příloha č. 4:** VZOR – Žádost o zařazaní do evidence žadatelů o osvojení (Ukrajina) **Příloha č. 5:** VZOR – Lékařský posudek (Ukrajina) **Příloha č. 6:** VZOR – Žádost o navštěvu dítěte (Ukrajina) **Příloha č. 7:** VZOR – Žádost o zařazaní do evidence úchazečů o osvojení (Rusko) **Příloha č. 8:** VZOR – Lékařský posudek (Rusko) **Příloha č. 9:** VZOR – Žádost o zprostředkování osvojení (Rusko) **Příloha č. 10:** VZOR – Žádost o navštěvu dítěte (Rusko) **Příloha č. 11:** VZOR – Prohlášení občana na základě výsledků návštěvy u dítěte a o jeho rozhodnutí (Rusko) **Příloha č. 12:** VZOR – Žádost o osvojení pro soud (Rusko)
Rozsah práce:	77s., 12 příl.
Jazyk práce:	Český jazyk

Použité zdroje

Zahraniční legislativa

Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption (Concluded 29 May 1993). In: Hague Conference on Private International Law [online]. [cit. 2018-5-18]. Dostupné z: https://assets.hcch.net/docs/77e12f23-d3dc-4851-8f0b-050f71a16947.pdf.

Convention the right of the child (20. November 1989). In: United Nations [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml.

ETS № 058. European Convention on the Adoption of Children. Strasbourg, 24.IV.1967 In: Council of Eupopa [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168006ff60>.

ETS № 202. European Convention on the Adoption of Children (Revised). Strasbourg, 27.XI.2008 In: Council of Eupopa [online]. [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: https://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680084823.

Rezoluce DCI/UNICEF Briefing Kit Third Edition - May 1989, The future United Nations Convention on the Right of the Child. In: United Nations [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: http://www.cf-hst.net/unicef-temp/Doc-Repository/doc%5Cdoc398053.PDF.

Rezoluce OSN 41/85. Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally. In: United Nations [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r085.htm.

FRANCIE. Décret n° 2014-35 du 16 janvier 2014 portant publication du traité entre la République française et la Fédération de Russie relatif à la coopération dans le domaine de l'adoption, 2011. In: Legifrance [online]. [cit. 2018-06-15]. Dostupne z: https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2014/1/16/MAEJ1400332D/jo/texte

РОССИЯ. Договор между Российской Федерацией и Французской Республикой о сотрудничестве в области усыновления (удочерения) детей, 2011. In: Усыновление в России [online]. [cit. 2018-07-09]. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents /international/france/

РОССИЯ. Постановление Правительства РФ от 29 марта 2000 г. № 275 Об утверждении правил передачи детей на усыновление (удочерение) и осуществления контроля за условиями их жизни и воспитания в семьях усыновителей на территории Российской Федерации и Правил постановки на учет консульскими учреждениями Российской Федерации детей, являющихся гражданами Российской Федерации и усыновленных иностранными гражданами или лицами без гражданства. In: Усыновление [online]. [cit. 2018-07-10]. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents
federal/regulations/postanovleniya/pp275/

РОССИЯ. Федеральный закон № 44-ФЗ от 16 апреля 2001 г. О государственном банке данных о детях, оставшихся без попечения родителе. In: Консультант [online]. [cit. 2018-08-11]. Режим доступа: http://www.consultant.ru/document /cons_doc_LAW_31188/

РОССИЯ. Федеральный закон № 138-ФЗ от 14 ноября 2002 г. Гражданский процессуальный кодекс РФ. In: Консультант [online]. [cit. 2018-08-11]. Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_39570/

РОССИЯ. Федеральный закон № 223-ФЗ от 29 декабря 1995 г. Семейный кодекс РФ. In: Гарант [online]. [cit. 2018-08-12]. Режим доступа: http://ivo.garant.ru/ #/document/10105807/paragraph/969:2

РОССИЯ. Федеральный закон № 2272-ФЗ от 28 декабря 2012 г. О мерах воздействия на лиц, причастных к нарушениям основополагающих прав и свобод человека, прав и свобод граждан РФ. In: Консультант [online]. [cit. 2018-08-16]. Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_139994/ad890e68b83c920bae ae9bb9fdc9b94feb1af0ad/

СНГ. Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 22.01.1993 In: Усыновление в России. [online]. [cit. 2018-11-05]. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/documents/international/konvencia_minsk/

SLOVENSKO. Zákon č. 305 zo 25. mája 2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: Slov-Lex právní a informačný portál. [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/305/20180401#predpis.clanok-1.cast-tretia

SLOVENSKO. Zákon č. 97 zo 4. decembera 1963 o mezinárodnom práve súkromnom a procesnom v platnom znení. In: Slov-Lex právní a informačný portál. [online]. [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1963/97/20160701#predpis.cast-1.skupinaElementov-rodinne_pravo.skupinaParagrafov-porucnictvo_a_opatrovnictvo

SLOVENSKO. Zákon č. 36 zo 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: Slov-Lex: právní a informačný portál. [online]. [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/pravnepredpisy/SK/ZZ/2005/36/20170701#predpis.clanok-1.cast-stvrta

УКРАЇНА. Закон № 2947-III от 10 января 2002 года Сімейний кодекс України. In: Вервховна рада України: Законодавство України. [online]. [cit. 2018-10-17]. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

УКРАЇНА. Закон № 1618-IV от 18 марта 2004 года Цивільно-процесуальний кодекс України. In: Вервховна рада України: Законодавство України. [online]. [cit. 2018-10-17]. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15

УКРАЇНА. Закон № 2709-IV от 23 июня 2005 года Про міжнародне приватне право. In: Вервховна рада України: Законодавство України. [online]. [cit. 2018-10-17]. Режим доступа: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2709-15

Zahraniční literatura a odborné články

ЗИМИНА, Е. В., ВИТЬКО, О. В. Международное усыновление в российской системе устройства детей-сирот и детей оставшихся без попечения родителей: проблемы функционирования и развития. *Baikal Research Journal электронный научный журнал Байкальского государственного университета,* Иркутск, 2017. Т. 8, № 1. ISSN 2411-6262

МАРЫШЕВА, Н. И. Международная унификация в области семейного права: вопросы усыновления. *Журнал Российского права.* 2012, № 5. стр. 93-103.

ПЕТЮКОВА О.Н. Новеллы Российского законодателства об усыновлении (удочерении) детей. *Вестник Волгоградского госыдарственного унверситета. Серия 5: Юриспруденция.* Волгоград: ВолГУ, 2014, №3, стр. 35-41. ISSN 2078-8495

Россия пока не будет ратифицировать конвенцию о международном усыновлении, 28 мая 2009. In: Вести.RU: ВГТРК [cit. 2018-09-18]. Dostupné z: https://www.vesti.ru/doc.html?id=288602&cid=7

Сколько украинских детей усыновили иностранцы: статистика. In: Информационно-аналитический портал Харьковские известия [online]. [cit. 2018-11-18]. Dostupné z: http://izvestia.kharkov.ua/on-line/20/1264027.html

Literatura a odborné články

FRIDRICH, Lukáš (ed.). Ochrana dětí bez hranic: Jak funguje spolupráce s partnerskými orgány ve vybraných evropských státech 2014. *Sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 29.4.2014 v Brně.* 2015. 65 s. ISBN 978-80-263-0998-7.

HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 10. s. 22-24.

HOVORKA, Daniel. Revidovaná Evropská úmluva o osvojení: 2. díl. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 11. s. 7-11.

JÍLEK, Dalibor. Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte. *Právník*. 1990, č. 4. s. 365-374.

SEDLÁK, Petr. Mezinárodní osvojení - definice, základní prameny a činnost orgánu sociálně-právní ochrany na úrovni kraju a obce v procesu zprostředkování. In JUREČKA, Ondřej B. (ed). Sborník příspěvků z Konference k 10. výročí Mezinárodního roku rodiny. Olomouc : Krajský úřad Olomouckého kraje, 2004, s. 54-58. ISBN 80-239-4185-2

Internetové zdroje

Adoption [online]. [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: http://www.adoption.gouv.fr

Agence Française de l'Adoption [online]. [cit. 2018-15-05]. Dostupné z: http://www.agence-adoption.fr

Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže [online]. [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: https://www.cipc.gov.sk/

Evropská unie [online]. [cit. 2018-05-21]. Dostupné z: https://europa.eu/

France Diplomatie [online]. [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: http://www.diplomatie.gouv.fr

Rada Evropy [online]. [cit. 2018-7-05]. Dostupné z: www.coe.int

Усыновление в России: Информационно-консультативный портал Министерства образования и науки РФ. [cit. 2018-11-05]. Режим доступа: http://www.usynovite.ru/

Další zdroje

Vlastní korespondence s Centrem pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže

Vlastní korespondence s Odborem státní politiky v oblasti ochrany práv dětí Ministerstva školství RF.

CRC/C/2/Rev.5 Reservations, declarations and objections relating to the Convention on the Rights of the Child, Geneva: UN, 30 July 1996. 55 p. In: United Nations: Digital library [online]. [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: https://digitallibrary.un.org/record/221720/files/CRC_C_2_Rev.5-RU.pdf?version=1

STATUS TABL. 33: Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption. In: Hague Conference on Private International Law [online]. [cit. 2018-05-18]. Dostupné z: https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=69.

Vybrané štatistické ukazovatele: Počet osvojených detí. In: Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny [online]. [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/SSVaR/OVOZ/statisticke_ukazovtele/vyvoj_osvojovanie_2017.pdf

Seznam zkratek

Ar.	artikule (článek)
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
FR	Francouzská republika
FZ	Federalní zákon
OSN	Organizace spojených národů
OSPODaSK	Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately
r.	rok
RE	Rada Evropy
RF	Ruská federace
SR	Slovenská republika
str.	stranka
tzv.	tak zvaný
UMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
USA	Spojené státy americké

г.	год (rok)
п.	пункт (bod, odstavec)
РФ	Российская Федерация (Ruská federace)
ст.	статья (článek)
стр.	страница (stranka)
ФЗ	Федеральный Закон (Federalní zákon)

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Seznam zvolených států, které ratifikovaly Úmluvu o právech dítěte, a termíny ratifikace. str. 10

Tabulka č. 2: Seznam zvolených států, které ratifikovaly Evropskou úmluvu, a termíny ratifikace. str. 11

Tabulka č. 3: Seznam zvolených států, které ratifikovaly Haagskou úmluvu, a termíny ratifikace. str. 13

Tabulce č. 4: Ústřední orgány zvolených zemí dle Haagské úmluvy. str. 13

Tabulce č. 5: Kompetentní orgány RF a FR v oblasti mezinárodního osvojení. str. 17-18

Tabulce č. 6: Závažné a nezávažné legislativa na mezinárodní úrovni. str. 47

Tabulce č. 7: Porovnání Evropské úmluvy a Revidované evropské úmluvy. str. 49

Tabulce č. 8: SWOT-analýza problemů a vyhlídek rozvoje institutu mezinárodního osvojení. str. 51

Tabulka č. 9: Počet případů osvojení dětí v RF občany zvolených zemí dle statistických údajů internetovéhoprojektu ministerstva školství a vědy RF ‘Усыновление в России’ za dobu 2014-2016. str. 54

Tabulka č. 10: Počet případů osvojení dle údajů Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny za dobu 2014-2016. str. 55

Tabulka č. 11: Počet případů svěření dětí do předadopční péče budoucím osvojitelům s pobytem mimo území SR dle údajů Centra za období 2014-2016. str. 55

Tabulka č. 12: Srovnání podmínek mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska. str. 58-61

Tabulka č. 13: Srovnání procesu zprostředkování mezinárodní adopce ve vnitrostátních legislativách Ruska, Ukrajiny a Slovenska. str. 62-64

Seznam grafů

Graf č. 1 Procentní počet případů osvojení v RF dle statistických údajů internetovéhoprojektu ministerstva školství a vědy RF ‘Усыновление в России’ za dobu 2014-2016. Str. 52

Graf č. 2 Procentní počet případů osvojení dětí v RF občany některých zvolených zemí dle statistických údajů internetového projektu ministerstva školství a vědy RF ‘Усыновление в России’ za dobu 2014-2016. Str. 53

Graf č. 3: Počet případů mezinárodního osvojení v Ukrajině za dobu 2013-2016. Str. 56

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vybrané štatistické ukazovatele: Počet osvojených detí. (Slovensko)

Příloha č. 2: VZOR – Dotazník žadatela, občana Slovenskej republiky o osvojení, pestúnsku starostlivost (Slovesko)

Příloha č. 3: VZOR – Dotazník fyzickej osoby, ktorá má záujem stat sa pestúnom alebo osvojitelom (Slovensko)

Příloha č. 4: VZOR – Žádost o zařazaní do evidence žadatelů o osvojení (Ukrajina)

Příloha č. 5: VZOR – Lékařský posudek (Ukrajina)

Příloha č. 6: VZOR – Žádost o navštěvu dítěte (Ukrajina)

Příloha č. 7: VZOR – Žádost o zařazaní do evidence úchazečů o osvojení (Rusko)

Příloha č. 8: VZOR – Lékařský posudek (Rusko)

Příloha č. 9: VZOR – Žádost o zprostředkování osvojení (Rusko)

Příloha č. 10: VZOR – Žádost o navštěvu dítěte (Rusko)

Příloha č. 11: VZOR – Prohlášení občana na základě výsledků návštěvy u dítěte a o jeho rozhodnutí (Rusko)

Příloha č. 12: VZOR – Žádost o osvojení pro soud (Rusko)

Príloha č. 1: Vybrané štatistické ukazovatele: Počet osvojených detí. (Slovensko)[128]

Počet osvojených detí

rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
počet osvojených detí *	266	272	274	256	282	204	238	320	240	243	295	276	196	173	151	141	103
z toho do cudziny	x	x	x	26	30	35	30	24	25	20	45	30	11	20	7	7	6

*mimo osvojenia manželom matky a manželkou otca

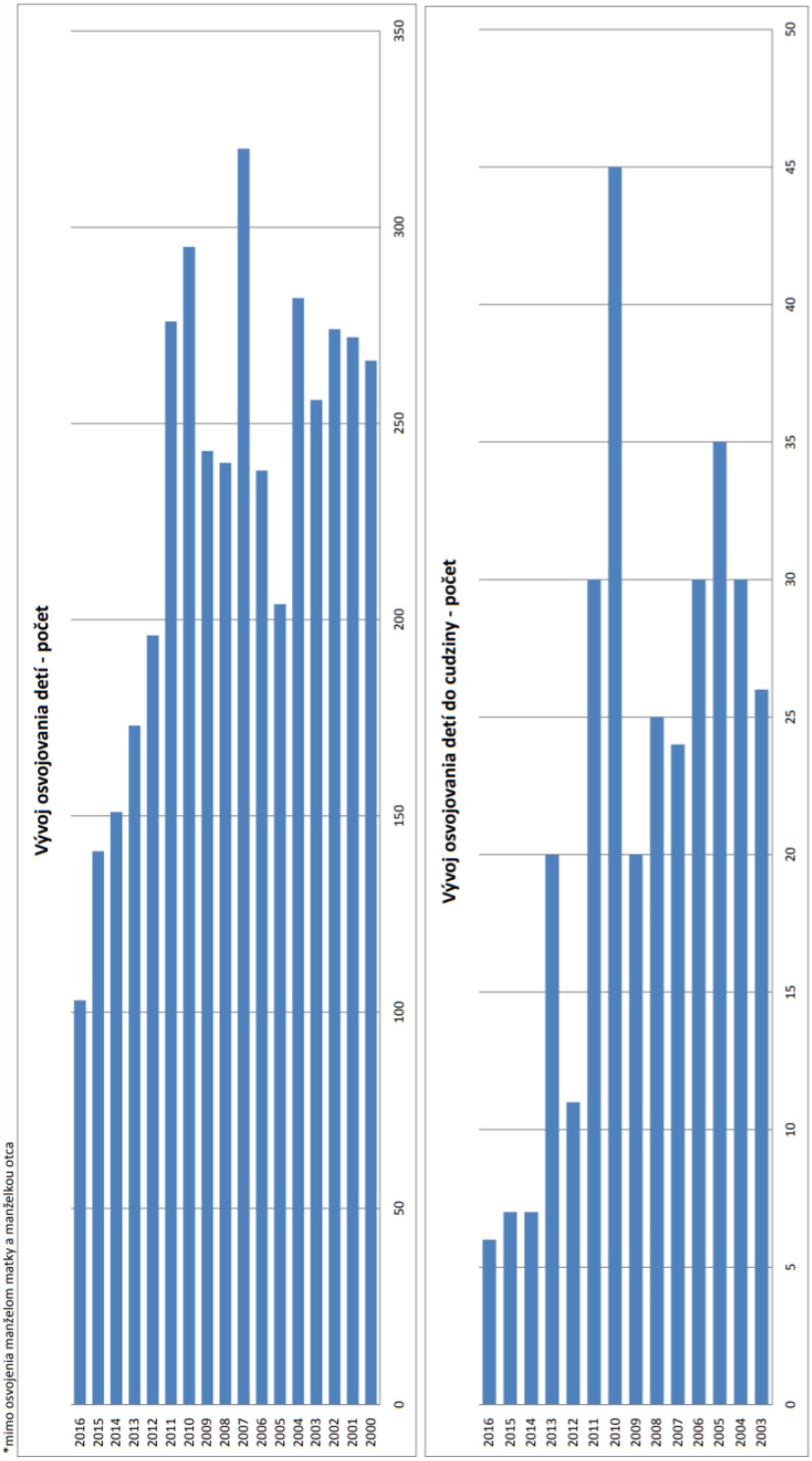

[128] Vybrané štatistické ukazovatele: Počet osvojených detí. In: Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (online). (cit. 2018 - 11-11). Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/buxus/docs/SSVaR/OVOZ/statisticke_ukazovtele/vyvoj_osvojovanie_2017.pdf

Príloha č. 2: VZOR – Dotazník žadatela, občana Slovenskej republiky o osvojení, pestúnsku starostlivost

DOTAZNÍK ŽIADATEĽA, OBČANA SLOVENSKEJ REPUBLIKY O OSVOJENIE, PESTÚNSKU STAROSTLIVOSŤ

Vážená pani, vážený pán,

tento dotazník je súčasťou dokumentácie potrebnej pre sprostredkovanie osvojenia a pestúnskej starostlivosti. Ďakujeme za poskytnutie údajov a informácií, ktoré je úplne dobrovoľné. Na Vaše prípadné otázky ku konkrétnym kolónkam dotazníka odpovedia zamestnanci orgánov alebo organizácií, ktorí Vám vydali tento dotazník.

Žiadateľ / Žiadateľka o .....

Meno ..... **Rodné priezvisko** .....
Priezvisko ..... **Dátum narodenia** .....
Rodné číslo .....
Miesto narodenia (mesto, štát) .....
Národnosť ..... **Štátna príslušnosť** .....
Stav (slobodný / slobodná, ženatý / vydatá) .....
Manželstvo uzavreté dňa .....
Predchádzajúce manželstvo zaniklo (akým spôsobom, kedy) .....

Adresa trvalého pobytu .....
Č. tel. .....
Adresa prechodného pobytu .....
Č. tel. .....
Adresa obvyklého pobytu .....
Č. tel. .....
Adresa súčasného zamestnávateľa .....
Č. tel. / fax .....
Pracovná doba (od - do) ..... **e-mail** .....
Funkcia .....
Akcionár, spoločník, zamestnanec .....
Pracovný pomer uzavretý na dobu (určitú, neurčitú) .....
Dĺžka trvania pracovného pomeru .....
Adresa predchádzajúceho zamestnávateľa .....
Dôvod skončenia pracovného pomeru .....
Evidencia na Úrade práce (kde, od kedy - do kedy) .....
Opakovaná evidencia na Úrade práce .....
Poskytovanie dávky v hmotnej núdzi .....
.....
Dosiahnuté najvyššie vzdelanie (odbor) .....

Sociálna poisťovňa .....

Číslo poistovne ..... Výška poistenia .....

Zdravotná poisťovňa .....

Číslo poistenca ..... Výška poistenia .....

Poistenie životné Poisťovňa .....

Číslo poistenca ..... Výška poistenia .....

Poistenie úrazové Poisťovňa .....

Číslo poistenca ..... Výška poistenia .....

Poistenie dôchodkové Poisťovňa .....

Číslo poistenca ..... Výška poistenia .....

Iné poistenie (uveďte poisťovňu, číslo poistenca a výšku poistenia .....

.....

Príjmové a majetkové pomery

Príjem zo závislej činnosti mesačne .....

Výška dôchodku (uviesť, aký dôchodok), príp. súbehu dôchodkov mesačne .....

.....

Dom / Byt ..... Plocha .....

vo vlastníctve .....

v nájme ..... Výška nájomného mesačne .....

v podnájme .....

Počet miestností .....

Iné nehnuteľnosti vo vlastníctve .....

Rodinné prostredie

Vyrastal/a ste

V úplnej rodine u svojich biologických rodičov .....

V úplnej rodine u svojich adoptívnych rodičov .....

V neúplnej rodine (u matky, u otca), od ktorého veku .....

V náhradnej výchove (v ústave), od ktorého veku .....

V pestúnskej starostlivosti, v opatrovníctve, od ktorého veku .....

V starostlivosti iného občana než rodiča (§ 45 ods. 1 ZR), od ktorého veku .....

Koľký/á v poradí ste sa narodili .....

Počet Vašich súrodencov (uviesť rok narodenia) .....

.....

Povolanie Vašich rodičov

matky .....

otca .....

Vážne ochorenia a zdravotné postihnutia v rodine (napr. diabettes mellitus, rakovina a pod.)

.....

.....

Počet vlastných detí do 18 rokov, o ktoré sa staráte .....

Počet vlastných detí do 18 rokov, ktoré nemáte vo svojej starostlivosti a z akých dôvodov

.....

Počet detí, ktoré Vám boli zverené do náhradnej rodinnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, o ktoré sa staráte .....

.....

Počet detí, ktoré Vám boli zverené do náhradnej rodinnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu, u ktorých ste ukončili starostlivosť a z akých dôvodov

.....

.....

Počet iných detí, o ktoré sa staráte .....

Počet iných detí, u ktorých ste ukončili starostlivosť a z akých .....

.....

Údaje o Vašom vzťahu k deťom a o dieťati, o ktoré máte záujem

Aký je Váš vzťah k deťom (všeobecne) ? .....

.....

Ako hodnotíte svoje skúsenosti s výchovou detí (svojich, príp. detí v širšej rodine v osvojení alebo v pestúnskej starostlivosti) ? .....

.....

.....

Čo považujete vo výchove dieťaťa za dôležité, aká je Vaša predstava o dieťati, ktoré máte záujem si osvojiť, príp. vziať do pestúnskej starostlivosti ? .....

.....

.....

Prijali by ste dieťa so zdravotnými problémami ? .....

.....

.....

Čo Vás viedlo k tomu, že si chcete dieťa osvojiť/vziať do pestúnskej starostlivosti

.....

.....

.....

Súhlas manželky pri osvojení dieťaťa manželom matky dieťaťa .....

Súhlas manžela pri osvojení dieťaťa manželkou otca dieťaťa .....

Ako hodnotíte svoje manželstvo ? .....

.....

Ako najradšej trávite voľný čas ? .....

.....

Poznáte obsah medzinárodného dokumentu "Dohovor o právach dieťaťa" ? .....

.....

Iné informácie, ktoré považujete za dôležité uviesť .....

.....

Vyhlasujem, že všetky údaje, ktoré som v dotazníku uviedol/a, sú pravdivé a súhlasím s ich poskytnutím iným subjektom výlučne pre účely uskutočnenia osvojenia alebo pestúnskej starostlivosti.

.....
miesto, dátum

.....
vlastnoručný podpis

Príloha č. 3: VZOR – Dotazník fyzickej osoby, ktorá má záujem stat sa pestúnom alebo osvojitelom

DOTAZNÍK FYZICKEJ OSOBY, KTORÁ MÁ ZÁUJEM STAŤ SA PESTÚNOM ALEBO OSVOJITEĽOM

Dotazník je neoddeliteľnou súčasťou žiadosti o zapísanie do zoznamu žiadateľov fyzickej osoby, ktorá je občanom SR a má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom (ďalej len záujemca o pestúnsku starostlivosť/osvojenie). Údaje v dotazníku musia byť uvedené pravdivo a úplne.

Záujemca o pestúnsku starostlivosť/osvojenie

Meno ..... Rodné priezvisko .....
Priezvisko ..... Dátum narodenia .....
Rodné číslo .....
Miesto narodenia (mesto, štát).....
Národnosť ..... Štátna príslušnosť.....
Stav (slobodný / slobodná, ženatý/vydatá, rozvedený/rozvedená, vdovec/vdova)
.....
Manželstvo bolo uzavreté dňa.....
Predchádzajúce manželstvo zaniklo (kedy a akým spôsobom) .....

Adresa trvalého pobytu:.....
Adresa evidovaného prechodného pobytu.....
Adresa bydliska, kde sa v súčasnosti zdržiavate .....
Telefonický kontakt/e- mail .....

Dosiahnuté najvyššie vzdelanie (odbor/stupeň) .....

Názov a adresa zamestnávateľa
.....
Č. tel. /fax / e- mail .....
Pracovné zaradenie .....
Akcionár, spoločník, zamestnanec, SZČO.....
Pracovný pomer uzavretý na dobu (určitú, neurčitú, dohoda o vykonaní práce, domácky zamestnanec, brigádnik).....
Dĺžka trvania posledného pracovného pomeru (odkedy–dokedy) .....
Názov a adresa predchádzajúceho zamestnávateľa .....
Dôvod skončenia pracovného pomeru.....
Evidencia na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny (kde, od kedy - do kedy).....
Opakovaná evidencia na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny.....
Poskytovanie dávky v hmotnej núdzi .....
.....

Príjmové a majetkové pomery

Príjem zo závislej činnosti mesačne .....
Výška dôchodku (uviesť, aký dôchodok), príp. súbehu dôchodkov mesačne.....
.....
Dom/Byt ..... Plocha.....
Vo vlastníctve .....
V nájme ..... Výška nájomného mesačne.....
V podnájme.....Výška nájomného mesačne.....
Počet miestností .....
Iné nehnuteľnosti vo vlastníctve.....

Poistenie životné
Názov poisťovne .....Výška poistenia(ročne).....
Poistenie úrazové
Názov poisťovne .....Výška poistenia(ročne).....
Poistenie dôchodkové (II. pilier, III. pilier) .....
Názov poisťovne ..... Výška poistenia (ročne).....

Rodinné prostredie
Vaše pôvodné rodinné prostredie, z ktorého pochádzate
Úplná rodina (biologická).....
Úplná rodina (adoptívna).....
Úplná rodina náhradná (náhradná osobná starostlivosť, pestúnska starostlivosť, poručníctvo – odkedy - dokedy).....
Neúplná rodina (biologická) od akého Vášho veku.....
Neúplná rodina (adoptívna).....
Neúplná rodina náhradná (náhradná osobná starostlivosť, pestúnska starostlivosť, oručníctvo – odkedy - dokedy) .....
Ústavná starostlivosť – napr. detský domov a iné zariadenie (odkedy – dokedy) .....
.....

Počet Vašich súrodencov a koľký v poradí ste sa Vy narodili.....
.....

Vaše súčasné rodinné prostredie
V súčasnosti spoločnú domácnosť tvoria manžel/manželka, partner/partnerka, maloleté deti, plnoleté deti, rodičia, vnúčatá, iní príbuzní .....

Aký je Váš zdravotný stav (ochorenia, príp. zdravotné postihnutie) – či a v akej odbornej ambulancii ste/ ste boli vedený, odkedy - dokedy
.....
.....

Ochorenia a zdravotné postihnutia v rodine (napr. diabetes mellitus, rakovina a pod.).....
.....

Počet a vek maloletých detí, ktorým zabezpečujete starostlivosť (v prípade detí zverených, na základe právoplatného rozhodnutia súdu)
Deťom biologickým.....
Deťom osvojeným.....
Deťom, ktoré máte zverené do starostlivosti budúcich osvojiteľov.....
Deťom zvereným do náhradnej osobnej starostlivosti .....
Deťom zvereným do pestúnskej starostlivosti .....
Deťom, ktorým ste ustanovený za poručníka .....
Deťom, ktoré máte dočasne zverené predbežným opatrením .....
Deťom, ktoré boli umiestnené do Vašej profesionálnej rodiny.....
.....

Počet a vek maloletých detí, ktorým nezabezpečujete starostlivosť, a z akých dôvodov
Deťom biologickým .....
.....
Deťom osvojeným .....
.....
Deťom, ktoré ste mali zverené do starostlivosti budúcich osvojiteľov .....
.....
Deťom, ktoré ste mali zverené do náhradnej osobnej starostlivosti.....
.....
Deťom, ktoré ste mali zverené do pestúnskej starostlivosti .....
.....
Deťom, ktorým ste boli ustanovený za poručníka .....
.....
Deťom, ktorým bola ukončená starostlivosť vo Vašej profesionálnej rodine .....
.....

Počet a vek maloletých detí, o ktoré sa staráte, a ktoré nemáte zverené do starostlivosti na základe právoplatného rozhodnutia súdu (napr. deti manžela/manželky, a pod.) .....
.....

Počet a vek detí, ktorým ste zabezpečovali starostlivosť a v súčasnosti sú plnoleté
Deťom biologickým.....
Deťom, ktoré Vám boli zverené do starostlivosti na základe právoplatného rozhodnutia súdu,.....

Aký je Váš vzťah k deťom (všeobecne) – podrobnejšie rozpísať.....
.....

Vyhlasujem, že všetky údaje, ktoré som v dotazníku uviedol /a sú pravdivé a súhlasím s ich poskytnutím iným subjektom výlučne pre účely zapísania fyzickej osoby, ktorá má záujem stať sa pestúnom alebo osvojiteľom do zoznamu žiadateľov a pre účely sprostredkovania nadviazania osobného vzťahu medzi dieťaťom a žiadateľom.

....

miesto a dátum vlastnoručný podpis

Příloha č. 4: VZOR – Žádost o zařazení do evidenci žadatelů o osvojení (Ukrajina)

Служба у справах дітей
(повна назва служби)

Громадян(- нина)
(прізвище, ім'я, по батькові)
Місце проживання _____
*тел.*_____

ЗАЯВА

Ми (я), _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

бажаємо (бажаю) усиновити дитину *(вказати вік, стать дитини).*

Просимо (прошу) взяти нас (мене) на облік кандидатів в усиновлювачі.
До заяви додаємо (додаю) такі документи **:*

Дата Підпис

* *зазначається перелік документів, які подаються заявником*

Příloha č. 5: VZOR – Lékařský posudek (Ukrajina)

ВИСНОВОК
про стан здоров'я особи

Прізвище, ім'я та по батькові

_____

Дата народження

_____

Місце проживання (перебування)

_____
(адреса)

Дані медичного обстеження:

Дерматовенеролог

_____ _____
(діагноз, шифр за МКХ-10) (дата)

Психіатр

_____ _____
(діагноз, шифр за МКХ-10) (дата)

Фтизіатр

_____ _____
(діагноз, шифр за МКХ-10) (дата)

Терапевт

_____ _____
(діагноз, шифр за МКХ-10) (дата)

Нарколог

_____ _____
(діагноз, шифр за МКХ-10) (дата)

Дані лабораторного дослідження:

Реакція Вассермана

_____
(дата, результат)

ВІЛ-інфікованість

_____

(відповідно дозаконодавства) (дата, результат)

*Група інвалідності _____ потребує/не потребує

_____

постійного/непостійного_____

(зазначити необхідне) (зазначити необхідне)

стороннього догляду.

Остаточний висновок

_____

_____ (найменування посади керівника лікувально-профілактичного закладу)	_____ _ (підпис)	_____ (ініціали та прізвище)

М.П. ___ _____ 20___ р.

_____

*заповнюється у разі наявності інвалідності

Příloha č. 6: VZOR – Žádost o navštěvu dítěte (Ukrajina)

Служба у справах дітей
_____
_____
(повна назва служби)

Громадян (- нина)
_____
_____
(прізвище, ім'я, по батькові)
Місце
проживання _____
_____
_____
*тел.*_____
_____

ЗАЯВА

Ми (я),
_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

за направленням №_____від_____,
виданим _____
(назва органу)

познайомились (лась/вся) і встановили (ла/вив) контакт з

_____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження. місце проживання (перебування) дитини)

та бажаємо(ю) її (їх) усиновити.

Зі станом здоров'я дитини, правами та обов'язками усиновлювачі, правовими наслідками усиновлення ознайомлені (ний/на).

Дата Підпис

Příloha č. 7: VZOR – Žádost o zařazaní do evidence úchazečů o osvojení (Rusko)

В органы опеки района _____

_____

От _____

Ф.И.О. полностью

_____прож

ивающего/-ей по адресу: _____

Паспорт:_____

серия, номер, кем и когда выдан

ЗАЯВЛЕНИЕ

Я _____ ___ . _____ 19 ___ года рождения

Ф.И.О. заявителя полностью

прошу Вас дать заключение о возможности быть усыновителем и поставить меня на учёт в качестве кандидата в усыновители.

Материальные возможности, жилищные условия, состояние здоровья и характер работы позволяют мне усыновить ребёнка.

Я работаю _____

Необходимо описать характер работы: постоянная/временная, производство/офис/другое, связана ли с длительными командировками или нет, режим работы и удалённость от дома.
Если заявитель пенсионер, то указывается вид пенсионного обеспечения, имеющиеся льготы. Если заявитель не работает, то указываются причины: «временно, в связи с…» /домохозяйка и т.п., а так же источник существования.

Супруг работает _____

Ф.И.О. супруга заявителя (если таковой есть) полностью

Проживаю в _____

Даётся краткая характеристика жилья: постоянное/временное; коммунальная/общежитие/ отдельная и т.д.; количество общей и жилой площади, количество комнат; принадлежность жилья: муниципальный фонд/ведомственная/приватизированная /частная собственность.

Совместно со мной проживают: _____

Указываются все фактически проживающие с заявителем лица и степень их родства заявителю. Указывается наличие среди них: несовершеннолетних, иждивенцев, пенсионеров, инвалидов, ограниченно и дееспособных и недееспособных, ограниченных или лишённых родительских прав.

Дополнительно могу сообщить о себе следующее _____.

Указывается всё, что заявитель посчитает нужным для аргументации успешности выполнения им роли усыновителя: образование, опыт воспитания детей, награды, общественная работа, наличие поддержки родственниками и т.п.

Дата _____ _____

подпись заявителя

Супруг против усыновления ребёнка не возражает.

Или документ, подтверждающий, что супруги прекратили семейные отношения, не проживают совместно более года и место жительства другого супруга неизвестно или доказательства подтверждающие эти факты.

Дата_____ _____

подпись супруга

К заявлению прилагаются следующие документы:

1. копия свидетельства о браке, если состоите в браке, если нет, то свидетельство о рождении,
2. краткая автобиография,
3. справка с места работы с указанием должности и заработной платы /копия декларации о доходах,
4. копия финансового лицевого счета,
5. выписка из домовой книги/свидетельство о собственности на жильё,
6. медицинское заключение (форма 164/у-96),
7. справка об отсутствии судимости из органов внутренних дел.

Příloha č. 8: VZOR – Lékařský posudek (Rusko)

Медицинское заключение

По результатам освидетельствования гражданина (гражданки), желающего (ей) усыновить, принять под опеку (попечительство) ребёнка или стать приёмным родителем

Ф.И.О. кандидата _____

_____ Дата рождения _____

Домашний адрес _____

Специалист	**Заключение**	**Дата осмотра**	**Подписи врача и руководителя учреждения, гербовая печать**
1. Терапевт	выявлено не выявлено		
2. Инфекционист	выявлено не выявлено		
3. Дерматовенеролог	выявлено не выявлено		
4. Фтизиатр	выявлено не выявлено		
5. Невропатолог	выявлено не выявлено		
6. Онколог	выявлено не выявлено		
7. Психиатр	выявлено не выявлено		
8. Нарколог	выявлено не выявлено		

Примечание: в графе «заключение» подчеркивается слово «выявлено» или «не выявлено», что означает наличие или отсутствие заболеваний, указанных в Перечне заболеваний, утверждённом постановлением Правительства Российской Федерации от 01 мая 1996г. №542

Příloha č. 9: VZOR – Žádost o zprostředkování osvojení (Rusko)

Федеральному/региональному
оператору государственного
банка данных
от _____
(Ф.И.О. заявителя)

ЗАЯВЛЕНИЕ ОБ ОКАЗАНИИ СОДЕЙСТВИЯ В ПОДБОРЕ РЕБЁНКА

Я, _____
(Ф.И.О. заявителя полностью)
Гражданство: _____ Паспорт: серия _____ №_____

_____
(когда и кем выдан)
Адрес по месту регистрации: _____

Адрес фактический: _____.

Прошу(-сим) оказать содействие в подборе ребенка для оформления усыновления (удочерения), оформления опеки (попечительства), создания приемной семьи.

Пожелания по подбору ребенка:

возраст _____,

пол _____,

цвет глаз _____,

цвет волос _____,

иные пожелания _____
(по состоянию здоровья, этническому происхождению ребенка и др.)
_____

_____.

Субъекты Российской Федерации, в которые я могу выехать для подбора ребенка:

_____.

Дата_____ _____
подпись заявителя

Форма введена Приложением № 4
К Приказу
Минобразования РФ
№2750 от 20 июля 2001 г.

Příloha č. 10: VZOR – Žádost o navštěvu dítěte (Rusko)

Федеральному / региональному
оператору
государственного
банка данных
от
_____
(Ф.И.О. заявителя)

ЗАЯВЛЕНИЕ
ОБ ОЗНАКОМЛЕНИИ СО СВЕДЕНИЯМИ О РЕБЕНКЕ (ДЕТЯХ), ПОДЛЕЖАЩЕМ/-их УСТРОЙСТВУ В СЕМЬЮ ГРАЖДАН

Я, (мы) _____
(Ф.И.О. заявителя/заявителей)
Ознакомлен(-ы) с предложенными мне (нам) сведениями о _____
_____
(Ф.И.О., дата рождения ребенка / детей)
_____
для
оформления усыновления
(удочерения) оформления
опеки (попечительства)
создания приемной семьи.

Прошу(-сим) выдать направление для посещения _____
(Ф.И.О. ребенка полностью)
_____.

Предложенные сведения о ребенке не отвечают моим (нашим) пожеланиям, прошу(-сим) продолжить подбор ребенка.

Дата _____ _____
(подпись заявителя)

Форма введена Приложением №3
к Приказу
Минобразования
РФ№2750 от 20 июля 2001 г.

Příloha č. 11: VZOR – Prohlášení občana na základě výsledků návštěvy u dítěte a o jeho rozhodnutí (Rusko)

Федеральному / региональному оператору государственного банка данных
от _____
(Ф.И.О. заявителя)

ЗАЯВЛЕНИЕ ПО РЕЗУЛЬТАТАМ ПОСЕЩЕНИЯ РЕБЁНКА

Я, (мы) _____,
(Ф.И.О. заявителя полностью)
Ознакомилась(-лись) лично с ребенком _____
(Ф.И.О. ребенка)
(направление _____
(наименование органа, выдавшего направление)
от _____ № _____), его личным делом и медицинской картой, другими предоставленными сведениями
_____
(указывается, какие сведения были предоставлены дополнительно)
В связи с _____
(указываются причины отказа)
_____
от оформления усыновления (удочерения)/опеки (попечительства), принятия ребёнка в приёмную семью отказываюсь(-емся);

Согласна(-ны) на оформление усыновления (удочерения), опеки (попечительства), принятие ребёнка
в приемную семью.

Дата _____
_____
(подпись заявителя)

Форма введена Приложением №6
к Приказу Минобразования
РФ №2750 от 20 июля 2001 г.

Příloha č. 12: VZOR – Žádost o osvojení pro soud (Rusko)

В «Тверской» Межмуниципальный Суд г. Москвы Заявители: Супруги:
Иванов Иван Иванович, проживающий по адресу: Москва, ул. Тверская, д.35, кв.
15. Прописан: ул. Строителей, д.7, корпус 2, кв. 56.
Иванова Елена Владимировна, проживающая по адресу: Москва, ул. Тверская, д.35, кв. 15, прописана там же.
Третье Лицо: Орган опеки Управы «Тверская», расположен: Москва, ул. Чаянова 11/2.

ЗАЯВЛЕНИЕ

Об установлении усыновления ребёнка

Усыновители: Иванов Иван Иванович, проживающий по адресу: Москва, ул. Тверская,
д.35, кв. 15. Прописан: ул. Строителей, д.7, корпус 2, кв. 56.
Иванова Елена Владимировна, проживающая по адресу: Москва, ул. Тверская, д.35, кв. 15, прописана там же.

Иванов Иван Иванович, 1966 года рождения. Образование высшее техническое – инженер строитель. Главный инженер АО Вездестрой СМУ №1, работа постоянная, с длительными командировками не связана.

Иванова Елена Владимировна, 1967 года рождения. Образование высшее, гуманитарное, - журналист. В настоящее время не работаю – домохозяйка.

Дети: Иванов Семён Иванович 1985 года рождения, проживает отдельно, несовершеннолетних детей и иждивенцев нет.

Усыновляемый: Петров Андрей Дмитриевич 02 января 2004 года рождения.
Находится в
Доме ребёнка № 10, расположенном: г. Москва, ул. Новослободская д. 21.

Родители усыновляемого: Отец - Петров Дмитрий Иванович умер 07 февраля 2004 года, запись о смерти №124 в «Севастопольском» отделе ЗАГС от 10 февраля 2004. Мать – Петрова Раиса Сергеевна – лишена родительских прав 20 сентября 2004 года по постановлению «Пресненского» Межмуниципального Суда г. Москвы от 20 сентября 2004 года №110.

Личный контакт с усыновляемым установлен, посещаем его практически каждый день на протяжении двух месяцев, мальчик к нам сильно привязался, наличие опыта воспитания детей, характер работы, материальные возможности позволяют нам усыновить ребёнка.

С личным делом и состоянием здоровья, психического и физического развития усыновляемого ребёнка ознакомлены.

На основании изложенного и руководствуясь статьями 127, 130 СК РФ и соответствии с Постановлением Правительства РФ № 275, просим Суд:

1. Установить усыновление Петрова Андрея Дмитриевича.
2. Согласно ст. 134, 135, 136 СК РФ:

- Присвоить фамилию усыновляемому ребёнку Иванов,
- Отчество – Иванович, имя оставить без изменения.
- Установить место рождения ребёнка - город Москва.
- Внести в актовую запись о рождении ребёнка в качестве родителей – усыновителей Иванова И.И. и Иванову Е.В.

К заявлению прилагаются (всего 9 листов):

к Копия свидетельства о браке – 1 лист;
к Медицинские заключения – 2 листа;
к Справка с места работы с указанием должности и заработной платы – 1 лист;
к Копия финансового лицевого счета и регистрационные свидетельства о собственности на жилище – 3 листов;
к Справки органов внутренних дел об отсутствии судимости – 2 листа;

Дата подачи заявления 25 января 2006 г.

Подписи заявителей _____